

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΣΧΟΛΗ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΤΜΗΜΑ: ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΟΤΑ

(Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΛΕΡΟΥ)

ΧΑΡΙΝΟΥ ΜΑΡΙΑ

A.M.:2003021

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΘΩΜΑΣ

**Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΟΤΑ
(Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΛΕΡΟΥ)**

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
Σκοπός - στόχος της εργασίας.....	9
Μεθοδολογία της έρευνας.....	10
Αντικείμενο της έρευνας.....	10
Η υπόθεση της έρευνας.....	11
Δευτερογενής έρευνα.....	11
Περιορισμοί.....	9
Διαδικασία της έρευνας	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ.....	13
1.1 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	13
1.2 ΡΟΛΟΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ.....	18
1.3 ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΟΡΓΑΝΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ	19
1.3.1 Σχεδιασμός- και Προγραμματισμός.....	25
1.3.2 Τεχνικές και αστικές υποδομές.....	26
1.3.3 Κοινωνικές Υποδομές και Υπηρεσίες.....	26
1.3.4 Πολιτισμός- Αθλητισμός.....	25
1.3.5 Προστασία φυσικού περιβάλλοντος στα Πλαίσια της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	27
1.3.6 Τοπική Αυτοδιοίκηση και περιβάλλον.....	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο : ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΝΗΣΙΟΥ.....	30
2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΝΗΣΙΟΥ.....	31
2.2 ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΛΕΡΟΥ.....	36
2.2.1 Γεωμορφολογία της Λέρου.....	37
2.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	40
2.3.1 Τομεακή και κλαδική διάρθρωση της απασχόλησης.....	41
2.3.2 Παραγωγή.....	42
2.4 ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΔΟΜΗ ΔΗΜΟΥ.....	49
2.4.1 Δημοτική Επιτροπή Τουρισμού.....	49
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο : ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	53

3.1	ΓΕΝΙΚΑ	53
3.2	ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ.....	54
3.2.1	Δημογραφικά χαρακτηριστικά των τουριστών στη Λέρο.....	54
3.2.2	Βαθμός ικανοποίησης των τουριστών από χαρακτηριστικά και υπηρεσίες.....	53
3.2.3	Βαθμός ικανοποίησης των τουριστών από το κατάλυμά τους...	54
3.2.4	Συμπεράσματα της έρευνας.....	55
	Προτάσεις	58
	ΕΠΙΛΟΓΟΣ	60
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ – ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ.....	62- 66
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	67

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο τουρισμός τα τελευταία χρόνια έχει μαζικοποιηθεί και αναπτύσσεται. Σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του τουρισμού παίζει η Τοπική Αυτοδιοίκηση. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση βελτιώνει την ποιότητα των υπηρεσιών και τον εσωτερικό τουρισμό. Η επίτευξη ποιοτικών υπηρεσιών πραγματοποιείται με έργα υποδομής που πραγματοποιεί η τοπική αυτοδιοίκηση στην προσπάθειά της για έμμεση προώθηση του τουριστικού της προϊόντος.

Στην παρούσα εργασία έγινε μελέτη της Τουριστικής Ανάπτυξης της Λέρου. Η Λέρος ως τόπος προορισμού έχει γνωρίσει τα τελευταία χρόνια μεγάλη ανάπτυξη και αυτό οφείλεται στη συλλογική προσπάθεια των τοπικών φορέων. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι στο δήμο έχει συσταθεί και Δημοτική Επιτροπή τουρισμού η οποία και ασχολείται με την προώθηση και τη διαφήμιση του νησιού. Η τουριστική επιτροπή σε συνεργασία με άλλους τοπικούς φορείς αλλά και με το δήμο συμβάλει καταλυτικά στην επίλυση των προβλημάτων που αμαυρώνουν την εικόνα του νησιού, αλλά και συμμετέχει ενεργά σε Διεθνείς Εκθέσεις για την περαιτέρω προώθηση του νησιού.

Σύμφωνα με την έρευνα που πραγματοποιήθηκε με ερωτηματολόγια που διανεμήθηκαν σε 520 τουρίστες του νησιού, και στους οποίους ζητήθηκε να -καταγράψουν τις εντυπώσεις τους για τη Λέρο. Τα αποτελέσματα που εξήχθησαν είναι ποικίλα και σχετίζονται με τις κυριότερες πτυχές του τουριστικού προϊόντος όπως, η διαμονή, τα εστιατόρια, οι συγκοινωνίες, η υποδομή, το φυσικό και τη δομή του περιβάλλον. Η έρευνα είναι μια πλατφόρμα προβληματισμού όσον αφορά τις μελλοντικές ενέργειες τουριστικής ανάπτυξης και προβολής της Λέρου τόσο σε ιδιωτικό όσο και σε επίπεδο φορέων

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο τουρισμός είναι ένα οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό και περιβαλλοντικό φαινόμενο το οποίες έχει πολλές διαστάσεις. Ο τουρισμός τα τελευταία χρόνια έχει μαζικές διαστάσεις και αναπτύσσεται σημαντικά, γι'αυτό και διαφοροποιείται ποσοτικά έναντι των παλαιότερων μορφών του.

Η ποιότητα στον τομέα των υπηρεσιών και στον εσωτερικό τουρισμό αποτελεί έναν δύσκολο στόχο, ενώ η φιλοσοφία του «μηδέν λάθους» είναι πρακτικά ανέφικτη λόγω των πολλών απρόβλεπτων και ασύλληπτων παραγόντων. Η επίτευξη ποιοτικών υπηρεσιών πραγματοποιείται με την τήρηση συγκεκριμένων κριτηρίων αλλά και μεθόδων διασφάλισης ποιότητας από την Πρωτοβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Σκοπός - στόχος της εργασίας

Βασικός λοιπόν σκοπός της εργασίας μας είναι να διερευνήσουμε την τουριστική πολιτική που ακολουθεί ο Δήμος Λέρου και κατά πόσο είναι αποτελεσματική και να προτείνουμε περαιτέρω ενέργειες για την ανάπτυξη της τουριστικής πολιτικής του Δήμου Λέρου

Οι στόχοι της εργασίας είναι οι εξής:

Μέσω της βιβλιογραφικής έρευνας να δοθούν ορισμοί και ερμηνείες για τις αρμοδιότητες της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Μέσω της βιβλιογραφικής έρευνας να δοθούν ορισμοί και ερμηνείες για τις τουριστικές αρμοδιότητες της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Να γίνει ανάλυση της Τουριστικής Πολιτικής της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης και να γίνει πρακτική εφαρμογή τους στο παράδειγμα στο δήμο Λέρου.

Να εντοπιστεί η εικόνα Τουριστικής Πολιτικής της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο δήμο Λέρου.

Να εξεταστεί αν η εικόνα Τουριστικής Πολιτικής της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο δήμο Λέρου εναρμονίζεται με την Τουριστική Πολιτική της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης και αν είναι διαφορετική σε τι οφείλετε.

Να εξεταστεί το πρόβλημα προσαρμογής της Τουριστικής Πολιτικής της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο νέο καθεστώς επιχειρηματικής δραστηριότητάς τους.

Από τους παραπάνω στόχους, οι δύο πρώτοι σχετίζονται με τη βιβλιογραφική-δευτερογενή έρευνα, ενώ οι υπόλοιποι τέσσερις με την πρωτογενή έρευνα.

Πέρα από τους παραπάνω λόγους, το θέμα της εργασίας επιλέχθηκε και από καθαρά ενδιαφέρον για την πορεία των Τουριστικής Πολιτικής της

Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο δήμο Λέρου, όπου και άμεσα σχετίζομαι.

Μεθοδολογία της έρευνας

Σύμφωνα με τον Eco U. (2001) η διπλωματική εργασία μελετά ένα αντικείμενο κάνοντας χρήση συγκεκριμένων εργαλείων^[1]. Στην περίπτωση μας το αντικείμενο είναι κατά πόσο οι υφιστάμενες επιχειρήσεις του δήμου Λέρου, αλλά και ο ίδιος ο Δήμος σαν Οργανισμός ακολουθούν αποτελεσματικά Τουριστική Πολιτική. Σε αυτή την περίπτωση θα χρησιμοποιηθούν πηγές που υφίστανται σε μορφή γραπτών κειμένων αλλά κάποια στοιχεία θα πρέπει να βρεθούν και από μία περαιτέρω έρευνα.

Αντικείμενο της έρευνας

Με την παρούσα έρευνα παρέχονται πληροφορίες που θα βοηθήσουν στην διερεύνηση εις βάθος του αντικείμενου της έρευνας.

Για να είναι η έρευνα σωστή θα πρέπει πρώτα από όλα να έχει κάποιους στόχους που θα καθορίζουν και το αντικείμενο της. Η επιτυχία ή αποτυχία της έρευνας θα εξαρτηθεί από τις πληροφορίες που θα έχει, είτε ακαδημαϊκές πηγές είτε πηγές από την πρακτική έρευνα.

Είναι λογικό ότι το αντικείμενο της έρευνας κινείται κοντά στο αντικείμενο της εργασίας αλλιώς τα αποτελέσματα της έρευνας, όσο καλά και ακριβής να είναι, θα είναι εκτός θέματος. Το αντικείμενο της εργασίας είναι θεωρητικό και πρακτικό. Το θεωρητικό που θα εξετάσει η δευτερεύουσα έρευνα έχει να κάνει με την εικόνα και των δημοτικών επιχειρήσεων (ιστορικό σύστασης κ.λ.π) όπως αυτή εντοπίζεται μέσα από την ανάλογη βιβλιογραφία και από τις δευτερεύουσες πηγές . Η πρακτική έρευνα έχει να κάνει με την πρακτική εφαρμογή της θεωρίας

^[1] Eco U. (2001) “ Πως γίνεται μια διπλωματική εργασία” Αθήνα: Εκδόσεις Νήσος, σελ. 87

στην Πρωτοβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση του δήμου Λέρου, δηλαδή με το πώς αποτυπώνεται η εικόνα των δημοτικών επιχειρήσεων στη Τουριστική Πολιτική στο δήμο αυτό.

Από τα παραπάνω μπορούμε να πούμε ότι **στόχος της πρακτικής έρευνας** είναι να βρούμε:

A) αν κάποια ευρήματα της θεωρίας επαληθεύονται στον συγκεκριμένο δήμο

B) εάν η πρωτοβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση διαμορφώνει Τουριστική Πολιτική , με βάση τις δυνατότητες που παρέχει η νομοθεσία.

Όπως έχει ειπωθεί λίγο πιο πάνω, οι στόχοι της πρακτικής έρευνας συσχετίζονται με τους στόχους της εργασίας. Απλώς η πρακτική έρευνα έχει ως στόχο να εξετάσει κάποιους στόχους της εργασίας που δεν μπορεί να καλύψει η βιβλιογραφική έρευνα αλλά ούτε και η έρευνα σε δευτερογενής πηγές.

Η υπόθεση της έρευνας

Η έρευνα ελέγχει την υπόθεση ότι:

H_0 : Έχουν εναρμονιστεί οι δημοτικές επιχειρήσεις του δήμου Λέρου στην τουριστική πολιτική.

Έναντι της εναλλακτικής υπόθεσης ότι

H_1 : δεν έχουν εναρμονιστεί οι δημοτικές επιχειρήσεις του δήμου Λέρου στην τουριστική πολιτική.

Δευτερογενής έρευνα

Η δευτερογενής έρευνα έχει να κάνει με στοιχεία που είναι έτοιμα ήδη από παλιές έρευνες για την πρωτοβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση. Ο Πετράκης^[2] (1999:89) λέει ότι οι 'δευτερογενής πληροφορίες είναι αυτές που έχουν συγκεντρωθεί από κάποιον άλλον, εκτός του ερευνητή

^[2] Πετράκης, Μ. (1999) 'Έρευνα μάρκετινγκ' Εκδόσεις Σταμούλης,

και για κάποιο άλλο σκοπό οι οποίες όμως είναι απολύτως απαραίτητες για την έρευνα'.

Το θέμα στην παρούσα εργασία είναι να μαζευτεί υλικό που θα υποστηρίξει την υπάρχουσα έρευνα μέσω δευτερογενών πηγών. Αυτές μπορεί να είναι πηγές όπως το εθνικό τυπογραφείο και πηγές εντός των δημοτικών επιχειρήσεων του δήμου Λέρου.

Περιορισμοί

Ο βασικός περιορισμός είναι η έλλειψη προηγούμενης έρευνας στο συγκεκριμένο θέμα. Τα δευτερογενή στοιχεία υφίστανται, αλλά είναι πολύ λίγα ενώ θα πρέπει να δοθεί σημασία και στο ότι λίγοι ήταν πρόθυμοι να πάρουν μέρος στην έρευνα.

Διαδικασία της έρευνας

Χρησιμοποιώντας την ρήση του Σιώμκου (2003: 366) που επισημαίνει την ποιοτική έρευνα ως την πιο σωστή για έρευνες που αφορούν την εικόνα και του Οργανισμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης, θα κάνουμε την δευτερογενή έρευνα.

Ο δήμος Λέρου έχει δημοτικές επιχειρήσεις βάση του site του δήμου. Στόχος είναι να γίνει η έρευνα σε όσα το δυνατόν περισσότερες δημοτικές επιχειρήσεις γίνεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

1.1 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η τουριστική ανάπτυξη είναι ένα διεθνές, σύνθετο και πολύπλευρο φαινόμενο, το οποίο προσλαμβάνει μαζικές διαστάσεις κατά το δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα. Όσον αφορά στην Ελλάδα αποτέλεσε από τους προηγούμενους αιώνες, αν όχι από την αρχαιότητα, δημοφιλή τόπο προορισμού περιηγήσεων και ταξιδιών. Εδώ ο τουρισμός αλλοδαπών ως συγκροτημένο οικονομικό και κοινωνικό φαινόμενο εμφανίζεται από τη δεκαετία του είκοσι και μετά. Τα μεγέθη, μάλιστα που παρουσίασε ήταν ήδη αξιόλογα ώστε από τότε αποτέλεσε αντικείμενο κρατικής μέριμνας (Ζαχαράτος 1988).

Η αύξηση της τουριστικής κίνησης και ο μαζικός χαρακτήρας του φαινομένου διαμορφώνονται στην Ελλάδα κατά τη πρώτη μεταπολεμική περίοδο. Σήμερα μάλιστα ο τουρισμός αναγνωρίζεται ότι αποτελεί μία προσοδοφόρα και ανταγωνιστική δραστηριότητα, η οποία όμως εντάσσεται σε ένα σύνθετο πλέγμα εθνικών και διεθνών παραγόντων, ιδιαίτερα ευαίσθητων στη διεθνή οικονομική και πολιτική συγκυρία.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Σχεδίου Ανάπτυξης της χώρας για την περίοδο 2000-2006 ο τουρισμός συμβάλλει κατά 10% περίπου στο ΑΕΠ, περισσότερο από 10% στην απασχόληση και περισσότερο από 7% στο καθαρό πάγιο κεφάλαιο της εθνικής οικονομίας. Εκτιμάται επίσης ότι συνέβαλε σημαντικά σε μία πιο ισόμετρη κατανομή του περιφερειακού εισοδήματος της χώρας κατά τα τελευταία τριάντα χρόνια.

Σε γενικές γραμμές ο τουρισμός στην Ελλάδα αυξάνεται, ώστε σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού να κατατάσσεται η Ελλάδα, με 12,5 εκατομμύρια τουριστών για το 2000, στην 15η θέση στον κόσμο και στην 10η θέση μεταξύ των ευρωπαϊκών προορισμών.

Αυτές οι γενικές τάσεις δεν αναιρούν ωστόσο ορισμένα φαινόμενα αστάθειας, άνισης κατανομής στο χώρο και στο χρόνο με αποτέλεσμα

τον κορεσμό και τις πιέσεις στο κοινωνικό, οικιστικό και φυσικό περιβάλλον ορισμένων περιοχών της χώρας.

Είναι άλλωστε επανειλημμένες οι επισημάνσεις των επιχειρηματιών του ελληνικού τουρισμού για τα προβλήματα υποβάθμισης του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, καθώς και για τα ελλείμματα της γενικής και ειδικής τουριστικής υποδομής (δελτία τύπου Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων 3/11/00 και 29/10/01).

Η προσέγγιση των γενικών χαρακτηριστικών του ελληνικού τουρισμού που ακολουθεί, βασίζεται στα στατιστικά στοιχεία του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού, ο οποίος καταγράφει συγκεντρωτικά τα δεδομένα της τουριστικής κίνησης από το 1961 και αναλυτικά ανά νομό από τα μέσα της δεκαετίας του εβδομήντα.

Το 1961 η Ελλάδα διαθέτει 11.873 καταλύματα με 30.834 δωμάτια και 57.022 κλίνες. Αντίστοιχα οι ξένοι τουρίστες, όπου πλειοψηφούν οι Ευρωπαίοι (51,9%) καταγράφουν 494.191 αφίξεις. Το τουριστικό συνάλλαγμα που εισπράττεται στην Ελλάδα ανέρχεται στα 62,5 εκατομμύρια δολλάρια ΗΠΑ.

Το 1971 οι αφίξεις αλλοδαπών τουριστών έχουν υπερτετραπλασιαστεί (2257994) καταγράφοντας υψηλούς ρυθμούς αύξησης μετά από την κρίση, που προκλήθηκε με την επιβολή της δικτατορίας το 1967, ενώ οι εισπράξεις φθάνουν στα 300 εκατομμύρια δολλάρια. Τα τουριστικά καταλύματα σημειώνουν αύξηση που υπερβαίνει το 30% και ο αριθμός των κλινών φθάνει τις 134.706. Η μεγάλη αύξηση αφορά στις χαμηλές κατηγορίες, συνοδεύεται μάλιστα από μεγάλη γεωγραφική διασπορά στην εγκατάσταση. Ως προς τη σύνθεση της προέλευσης των τουριστών σημειώνεται μία σημαντική διαφοροποίηση με τον μεγάλο περιορισμό των Αμερικανών (από 18,8% σε 2,4%).

Με την αρχή της δεκαετίας του 1980 σημειώνεται μία επιβράδυνση των προηγούμενων ρυθμών. Ήδη όμως οι αλλοδαποί τουρίστες είναι διπλάσιοι του 1971 (5.577.109), ενώ οι εισπράξεις φθάνουν στα 1881 εκατομμύρια δολλάρια. Αντίστοιχα το ξενοδοχειακό δυναμικό διπλασιάζεται επίσης φθάνοντας στις 4.104 μμονάδες με 285.991 κλίνες. Για πρώτη φορά επωφελούνται οι υψηλές κατηγορίες

ξενοδοχειακών καταλυμάτων με αποτέλεσμα μία ποιοτική βελτίωση της υποδομής του τουριστικού προϊόντος της χώρας.

Το 1991 οι αφίξεις των αλλοδαπών φθάνουν τα 8.271.258 και οι εισπράξεις αντίστοιχα σε 2.566 εκατ.δολάρια. Παρατηρείται όμως σχετική στασιμότητα στις διανυκτερεύσεις έναντι του 1981 (41.468 έναντι των 41.032 εκατομμυρίων), γεγονός από το οποίο προκύπτει ότι μειώνεται η παραμονή των αλλοδαπών τουριστών.

Αντίστοιχα τα τουριστικά καταλύματα φθάνουν στα 6.991 με 459.297 κλίνες (αύξηση 64,25%) με στασιμότητα αν όχι μείωση των υψηλών κατηγοριών. Επομένως η πληρότητα των ξενοδοχειακών μονάδων χαρακτηρίζεται από κάμψη. Παράλληλα καταγράφεται η διάδοση του φαινομένου της παραξενοδοχίας (Ζαχαράτος 1988).

Σύμφωνα με τους υπολογισμούς πρόσφατης έρευνας του ΚΕΠΕ υπολογίζονται για το 1990 700.000 αδήλωτες κλίνες (Κατοχιανού 1990). Το φαινόμενο συνοδεύεται από συναφείς αδήλωτες και παράνομες δραστηριότητες, όπως η εμπορία τουριστικών ειδών, υπηρεσίες-μεταφορών, αναψυχή-εστίαση κ.α, με αποτέλεσμα σύμφωνα με την προαναφερόμενη έρευνα, η παραοικονομία, που συνοδεύει τον κλάδο να υπερβαίνει το 60%. Από την άνθηση της παραξενοδοχίας επηρεάζεται τέλος αρνητικά η πληρότητα των ξενοδοχειακών μονάδων και η μέση διάρκεια παραμονής των τουριστών.

Η εντεινόμενη αύξηση της ζήτησης απαιτεί επίσης αυξημένη απασχόληση στον τουρισμό, η οποία εκτιμάται σε εκατοντάδες χιλιάδες ατόμων χωρίς όμως να είναι δυνατός ένας ακριβής υπολογισμός της όχι μόνο λόγω της εποχιακής και πιθανά περιστασιακής μορφής, αλλά και του άτυπου χαρακτήρα της(Ζαχαράτος 1988). Τα επίσημα στατιστικά δεδομένα αποτελούν επομένως ενδείξεις μόνον των τάσεων της.

Όσον αφορά στα μέσα μεταφοράς των αλλοδαπών τουριστών επικρατεί πλέον το αεροπλάνο (77%), επειδή η χώρα μας απέχει σημαντικά ως τόπος προορισμού από τους τόπους προέλευσης των ξένων τουριστών, που υποδέχεται. Το γεγονός αυτό αυξάνει το κόστος ταξιδιών και δημιουργεί πιεστικές ανάγκες αναβάθμισης της υποδομής αερομεταφορών.

Επισημαίνεται ότι τουρίστες είναι εκείνα τα άτομα τα οποία επισκέπτονται μια χώρα προσωρινά και διαμένουν σε αυτήν τουλάχιστον για μια ημέρα. Οι λόγοι που ένας τουρίστας επισκέπτεται μια περιοχή είναι Ψυχαγωγικοί – Οικογενειακοί – και λόγοι Υγείας, η συμμετοχή τους σε συνέδρια- θρησκευτικοί- αθλητικοί- καλλιτεχνικοί, ή/και επιχειρηματικοί. Ενώ εκδρομείς είναι αυτοί οι οποίοι επισκέπτονται μια χώρα και διαμένουν σε αυτή για λιγότερο από μια μέρα. Συνεπώς ο τουρίστας είναι αυτός ο οποίος διανυκτερεύει σε μια περιοχή για τουλάχιστον μια μέρα και την επισκέπτεται για λόγους ανάπαυσης, θεραπείας, αναψυχής κ.α. Από την άλλη εκδρομείς είναι αυτοί οι οποίοι επισκέπτονται μια περιοχή για λίγες ώρες.

Εκδρομείς είναι συνήθως οι επιβάτες κρουαζιερόπλοιου, τα πληρώματα αεροπλάνων, πλοίων κλπ., ή και οι επισκέπτες που έρχονται και φεύγουν την ίδια μέρα χωρίς να διανυκτερεύσουν.

Εκτός από τον τουρίστα και τον εκδρομέα, υπάρχει και ο επισκέπτης. Επισκέπτης είναι εκείνο το άτομο το οποίο επισκέπτεται μια χώρα άλλη από αυτή στην οποία διαμένει μόνιμα, εκτός από αυτό της άσκησης ενός επαγγέλματος που να αμείβεται από την χώρα την οποία επισκέπτεται. Ως διεθνείς επισκέπτες χαρακτηρίζονται, τα άτομα που επισκέπτονται μια χώρα και παραμένουν σε αυτή μέχρι ενός έτους έχοντας ως κίνητρο τις διακοπές, την υγεία, τα συνέδρια κτλ. Τα μέλη του πληρώματος των πλοίων και των αεροσκαφών ξένης εθνικότητας που πραγματοποιούν επιδιορθώσεις ή σταθμεύουν προσωρινά Οι ταξιδιώτες που για εμπορικές υποθέσεις παραμένουν στη χώρα μέχρι ένα έτος. Και το προσωπικό των διεθνών οργανισμών που βρίσκονται σε αποστολές διάρκειας μέχρι ενός έτους.^[3]

Ο ελληνικός τουρισμός χαρακτηρίζεται από άνισες χωρικές κατανομές (Κομίλης 1986, Κατοχιανού 1995, Tsartas 1998), οι οποίες οφείλονται ως ένα βαθμό στο ηλιοτροπικό πρότυπο, στο οποίο προσαρμόστηκε από την αρχή, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν ισχυρές συγκεντρώσεις ζήτησης και προσφοράς, και λίγο αργότερα κατά τη δεκαετία του

[3] Κολτισιδόπουλος, Γ., Δ., 2000, « Τουρισμός: θεωρητική προσέγγιση», Εκδ. Έλλην

εβδομήντα διασπορά της τουριστικής δραστηριότητας. Γενικά παρατηρούνται:

α) γεωγραφική κατανομή των αφίξεων-διανυκτερεύσεων σε όφελος των νομών που διαθέτουν τουριστικούς πόρους θερινών διακοπών, όπως τα παράλια και τα νησιά.

β) χρονική κατανομή των αφίξεων-διανυκτερεύσεων, η οποία επιβαρύνει τους τουριστικούς νομούς κατά τους θερινούς τουριστικούς μήνες (Μάιος-Οκτώβριος), παρά τις τάσεις διεύρυνσης της περιόδου αυτής, οι οποίες είναι εμφανείς κατά τα τελευταία χρόνια.

Συνακόλουθα, η υποβαθμισμένη και ανεξέλεγκτη προσφορά που συχνά χαρακτηρίζει σημαντικούς τουριστικούς προορισμούς της χώρας προκαλεί ισχυρές πιέσεις στις τοπικές κοινωνίες (Κούση 2000, Παπαδάκη-Τζεδάκη 1999), στο οικιστικό (Αγριαντώνης 1989, Αγγελίδης 1995, Χατζηδάκης 1995) και φυσικό περιβάλλον (Κοκκώσης 2000, Σπιλάνης 2000). Η κατάσταση αυτή κάμπει την ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τουρισμού. Δημιουργεί δε σοβαρούς περιορισμούς σε βάρος του στην μονοπωλιακή αγορά των διεθνών πρακτόρων τουρισμού, οι οποίοι συμπιέζοντας τις τιμές κάτω του κόστους υποχρεώνουν τους έλληνες επιχειρηματίες να υποβαθμίζουν τις παρεχόμενες υπηρεσίες (Ζαχαράτος 1988, 1995, 2000).

Στα πλαίσια της ισομερούς τοπικής τουριστικής ανάπτυξης το πρόγραμμα Θησέας προσβλέπει αφενός στην ανάπτυξη του τουρισμού, αφετέρου δε στην συνολική ανάπτυξη του τόπου. Με αυτό τον τρόπο αναδεικνύεται η Ελλάδα, και η κάθε τοπική κοινωνία σε τουριστικό προορισμό με ισχυρή ταυτότητα. Παράλληλα, αναβαθμίζεται ο ρόλος και η ευθύνη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Πρακτικά Συνεδρίου, 2006).

1.2 ΡΟΛΟΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Κατά την έννομη τάξη των σύγχρονων κρατών, πέραν από το κράτος, υπάρχει μεγάλος αριθμός άλλων δημόσιων νομικών προσώπων, με τα οποία ασκείται δημόσια εξουσία. Η μέθοδος αυτή οργάνωσης, δηλαδή η σύσταση οργανωτικών μονάδων της δημόσιας διοίκησης που αποτελούν ιδιαίτερα νομικά πρόσωπα και έχουν δικά τους όργανα, ονομάζεται αυτοδιοίκηση (Μπεσιλα-Βηκα Ε. 2004, σελ 7).

Επίσης έχουν συσταθεί και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, τα οποία ασκούν δημόσια εξουσία και είναι αμιγώς δημόσια.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση διαθέτει εκλεγμένα όργανα τα οποία ασκούν εξουσία και παίρνουν αποφάσεις για τοπικές υποθέσεις που αφορούν την κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή των πολιτών

Ο Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης μεριμνά για τα προβλήματα της περιοχής, βελτιώνει τις παρεχόμενες υπηρεσίες και την ποιότητα ζωής των πολιτών.

1.3 ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΟΡΓΑΝΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση, έχοντας διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια. Η διοικητική αυτοτέλεια της Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχει έρεισμα αφενός στον αποκεντρωτικό χαρακτήρα της οργάνωσης του Κράτους, κατ' άρθρο 101 του Συντάγματος, αφετέρου, και κυρίως, στο διαφορετικό χαρακτήρα των γενικών υποθέσεων τις οποίες ασκεί το Κράτος και των τοπικών υποθέσεων που αποτελούν αρμοδιότητα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, στην αμεσότητα των αυτοδιοικητικών θεσμών με τους πολίτες, και τέλος, στη δυνατότητα πρόσβασης των πολιτών και συμμετοχής τους στην αυτοδιοικητική λειτουργία. Συνεπώς, ο χαρακτήρας των ασκουμένων πολιτικών από την Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι διάφορος από αυτόν του κράτους. Η συγκεντρωτική διεύθυνση της κρατικής διοίκησης, αντιπαραβάλλεται με την, εξ αντικειμένου, αποκεντρωτική πολιτική της τοπικής αυτοδιοίκησης, αλλά, και τη συμμετοχική δυναμική που αναπτύσσεται, υπό συγκεκριμένους όρους, στο πλαίσιο της λειτουργίας της. Οι συνελεύσεις των κατοίκων, η δυνατότητα παρουσίας πολιτών και συμμετοχής τους με δικαίωμα λόγου στις συνεδριάσεις των οργάνων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, όπως των Δημοτικών Συμβουλίων, των τοπικών δημοψηφισμάτων, των συνοικιακών, τοπικών και διαμερισματικών συμβουλίων κ.ο.κ. είναι πλευρές της «αποκεντρωτικής» και συμμετοχικής διάστασης της αυτοδιοικητικής πολιτικής και λειτουργίας. Επίσης, η διαφάνεια είναι πλέον εφικτή σε αυτοδιοικητικό επίπεδο, λόγω της ευχέρειας πρόσβασης των πολιτών στην αυτοδιοικητική λειτουργία, γνώσης εκ μέρους τους του αντικειμένου των αυτοδιοικητικών πολιτικών και συμμετοχής τους στις αυτοδιοικητικές διαδικασίες.

Η σημασία της διασφάλισης της αυτοτέλειας της τοπικής αυτοδιοίκησης από το κράτος, δεν περιορίζεται σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο, αλλά γίνεται σημαντική για την αναδιάρθρωση και ποιοτική ανέλιξη της Δημοκρατίας γενικότερα. Σε μια εποχή που οι λειτουργίες της Δημοκρατίας υφίστανται την ασφυκτική πίεση της ισχύος και των στοχεύσεων επικοινωνιακών μέσων και πρακτικών,

αλλά και ισχυρών οικονομικών και κοινωνικών συμφερόντων, ώστε η πολιτική να αφυδατώνεται και ο πολίτης να χειραγωγείται, η άμεση και αμφίπλευρη σχέση που διατηρούν τοπική κοινωνία και τοπική αυτοδιοίκηση, αποτελεί αφετηρία αναβάθμισης, αλλά και αναστοχασμού για τη Δημοκρατία των ημερών μας. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι, η Τοπική Αυτοδιοίκηση εντάσσεται στο κράτος εν ευρεία έννοια και ασκεί αρμοδιότητες δημόσιου χαρακτήρα. Παρέχει υπηρεσίες, οι οποίες ανάγονται στο διοικητικό και πολιτικό ρόλο τον οποίο επιτελεί και τις οποίες ο πολίτης αναμένει από έναν οργανισμό δημοσίου χαρακτήρα που γνωρίζει «εκ του πλησίον» τα προβλήματα, τις προσδοκίες και τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας και διαθέτει τα μέσα για την αντιμετώπισή τους.

Με στόχο την κατά το δυνατόν βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών και την άμεση εξυπηρέτηση του πολίτη, η Τοπική Αυτοδιοίκηση συνεργάζεται τόσο με την κεντρική διοίκηση, όσο και με τοπικούς φορείς οικονομικού ή κοινωνικού χαρακτήρα.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση θέτει τους στόχους και τα μέσα για την εκπλήρωση του ρόλου της στο πλαίσιο της διοικητικής της εξουσίας και των νομοθετικών της αρμοδιοτήτων.

Η ίδρυση του δεύτερου βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης επιτρέπει την άσκηση αρμοδιοτήτων, οι οποίες έχουν υπερτοπικό χαρακτήρα στο πλαίσιο συγκεκριμένης γεωγραφικής ενότητας. Οι αρμοδιότητες αυτές ασκούνται από νομικά πρόσωπα με διοικητικό και πολιτικό χαρακτήρα, τα οποία όμως διοικούν και διαχειρίζονται τις υποθέσεις τους κατά τρόπο, όπως προελέχθη, διάφορο από αυτόν του κράτους.

Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση είναι δυνατόν να καλύψει τη δυσχέρεια που παρατηρείται στις μορφές διαδημοτικής ή διακοινοτικής συνεργασίας μεταξύ των οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης του πρώτου βαθμού και να διασφαλίσει τη συνάρθρωση Κεντρικής Διοίκησης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης, με όρους συνεργασίας των διαφόρων επιπέδων και φορέων του δημοσίου τομέα χωρίς να θίγεται η αυτοτέλεια της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και να επιβάλλονται ιεραρχικές

σχέσεις μεταξύ της κεντρικής διοίκησης των δύο σήμερα βαθμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Στις αρμοδιότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης υπάγεται η διαχείριση και ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας, ως κατ' εξοχήν «τοπική υπόθεση» κατά την έννοια του άρθρου 102 του Συντάγματος. Βεβαίως η εθνική οικονομία αποτελεί κατά το Σύνταγμα υπόθεση του κράτους. Ωστόσο, παραμένει γεγονός, ότι στο ευρύτερο πλαίσιο της εθνικής οικονομίας αναπτύσσονται οικονομικές συναλλαγές σε συγκεκριμένα τοπικού χαρακτήρα γεωγραφικά όρια, αξιοποιούνται πλουτοπαραγωγικοί πόροι και ικανοποιούνται ανάγκες τοπικού χαρακτήρα. Τέλος, στα ίδια τοπικά γεωγραφικά πλαίσια απασχολείται, αλλά και διαμορφώνεται, δηλαδή διαπαιδαγωγείται, εκπαιδεύεται, καταρτίζεται, ενημερώνεται το ανθρώπινο δυναμικό της περιοχής. Συγκροτούνται και συντηρούνται οι αναγκαίες υποδομές. Αναπτύσσονται λειτουργίες που αναφέρονται στην παραγωγή και την προώθηση της τοπικής οικονομίας και της τοπικής ανάπτυξης, λειτουργίες οι οποίες έχουν εθνική σημασία αλλά και έντονο τοπικό ενδιαφέρον. Το σύνολο αυτών των σχέσεων, δράσεων και συναλλαγών που οριοθετούνται σε συγκεκριμένα γεωγραφικά όρια, αποτελεί την τοπική οικονομία και, υπ' αυτήν την έννοια, η ρύθμιση και υποστήριξη τους ως «τοπική υπόθεση» υπόκειται στις αρμοδιότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Η στήριξη και η ρύθμιση της τοπικής οικονομίας ως «τοπική υπόθεση» αφορά τόσο τις δράσεις και συναλλαγές του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας, όσο και αυτές που αναφέρονται στο δημόσιο και τον κοινωνικό τομέα της οικονομίας.

Η επιλογή του νομοθέτη ως προς τον προσδιορισμό του ρόλου της Πρωτοβάθμιας, κυρίως, Αυτοδιοίκησης ως διοίκησης, η οποία προωθεί τα οικονομικά ενδιαφέροντα των πολιτών, αλλά και ο υποστηρικτικός ρόλος της Δευτεροβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης, προσδίδει άμεσα στη Τοπική Αυτοδιοίκηση τη δυνατότητα, αλλά και την υποχρέωση να κατευθύνει κατά τέτοιο τρόπο το πρόγραμμα δράσης της, ώστε να

ενισχύεται και να καθίσταται πλέον αποτελεσματική η ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας.

Ο νέος τρόπος ανάπτυξης της οικονομίας σε παγκόσμιο επίπεδο, αναπροσδιορίζει και τον τρόπο ανάπτυξης της τοπικής οικονομίας. Στο βαθμό, που υπό τους νέους τεχνολογικούς όρους, η οργάνωση και διοίκηση της παραγωγικής μονάδας δεν συνδέεται αμέσως με την παραγωγική διαδικασία, η επιχειρηματική δράση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης γίνεται βαθμιαία πλέον συμβατή με το νέο επιχειρηματικό τοπίο.

Ο νέος ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο τομέα αυτόν, επικεντρώνεται, κυρίως, στη κατεύθυνση των τοπικών δράσεων και στη συμπληρωματική ενασχόληση με την αξιοποίηση των τοπικών πόρων, αλλά και την παροχή υπηρεσιών, κυρίως σε τομείς και περιοχές όπου η ιδιωτική οικονομία, ως αποβλέπουσα στο επιχειρηματικό κέρδος, δεν επιδεικνύει άμεσο ενδιαφέρον.

Η ευαισθητοποίηση των τοπικών αρχών για την ανάπτυξη και στήριξη της επιχειρηματικής δράσης σε τοπικό επίπεδο αυξάνεται τόσο σε εθνικό, όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η περιφερειακή και Τοπική Αυτοδιοίκηση αναπτύσσει μεγάλο αριθμό υποστηρικτικών και συμβουλευτικών δομών, προκειμένου να δημιουργήσει ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την ανάπτυξη της τοπικής επιχειρηματικής δράσης, αλλά και για την αποτελεσματική εκπλήρωση του ρόλου της τοπικής διοίκησης στην ανάπτυξη των οικονομικών ενδιαφερόντων των κατοίκων.

Η ελληνική νομοθεσία έχει περιβάλει την επιχειρηματική δραστηριότητα της τοπικής αυτοδιοίκησης με κανόνες, οι οποίοι της επιτρέπουν τόσο την ανάπτυξη δημοτικών επιχειρήσεων, όσο και τη συμμετοχή της για επιχειρηματική δράση σε συνεργασία με τους λοιπούς τομείς της οικονομίας, τον ιδιωτικό και τον δημόσιο, αλλά και συλλογικά παραγωγικά σχήματα της τοπικής οικονομίας.

Μέχρι και το 1980, ο χαρακτήρας των επιχειρήσεων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης δεν ενείχε τον επιχειρησιακό κίνδυνο. Οι ιδρυόμενες από την Τοπική Αυτοδιοίκηση οικονομικές μονάδες ήταν ανεξάρτητες υπηρεσίες με ίδια οργάνωση και με αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών

οικονομικού σκοπού. Από το 1980 και εξής, ο νομοθέτης επιτρέπει στην Τοπική Αυτοδιοίκηση να συμμετάσχει σε κεφαλαιουχικές εταιρείες για την εκτέλεση έργων και την οικονομική εκμετάλλευση των έργων αυτών.

Ειδικότερα, το 1984 (Ν. 1416/1984) το πλαίσιο επιχειρησιακής δράσης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης γίνεται αρκετά περιπτωσιολογικό, τόσο ως προς τις κατηγορίες επιχειρήσεων, όσο και ως προς τη διαδικασία σύστασης αυτών.

Οι δραστηριότητες των επιχειρήσεων κατά την πρώτη δεκαετία αναδεικνύονται στον πρωτογενή τομέα, στις κατασκευές, στην αξιοποίηση λατομείων και στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Σε μικρότερη κλίμακα ιδρύονται επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών κοινωνικού και πολιτιστικού χαρακτήρα.

Αντίθετα, από το 1995 και εντεύθεν, εμφανίζονται επιχειρήσεις, κυρίως, παροχής υπηρεσιών κοινωνικού χαρακτήρα, καθώς και επιχειρήσεις επαγγελματικής κατάρτισης, ενώ οι επιχειρηματικές δραστηριότητες ως προς τον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα της οικονομίας συνεχώς συρρικνώνονται.

Οι επιλογές της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ως προς την επιχειρηματική δραστηριότητα «κατευθύνονται» από τη δυνατότητα χρηματοδότησης κυρίως από ευρωπαϊκούς πόρους. Τούτο είχε τις ακόλουθες συνέπειες:

Πρώτο: Η Τοπική Αυτοδιοίκηση δεν προγραμματίζε τις δράσεις των επιχειρήσεων με βάση τις πραγματικές της ανάγκες. Αλλά, δεδομένων των οικονομικών προβλημάτων τα οποία αντιμετώπιζε (και αντιμετωπίζει), προέβαινε στην ίδρυση επιχειρήσεων οι δραστηριότητες των οποίων χρηματοδοτούνται από εθνικούς ή Κοινοτικούς πόρους. Δεν πρέπει, πάντως, να αγνοηθεί ότι οι μέχρι το χρόνο αυτό ιδρυόμενες αναπτυξιακές εταιρείες σε ευρύτερο περιφερειακό επίπεδο, ανέλαβαν να υλοποιήσουν και υλοποίησαν σε μεγάλο βαθμό επιτυχώς, το ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την ορθολογική και ισόρροπη τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη.

Δεύτερο: Με την ευκαιρία της ευρωπαϊκής ενίσχυσης απορροφάται, κυρίως σε περιφερειακό επίπεδο, μεγάλο μέρος επαγγελματιών συναφών με τις παρεχόμενες από τις επιχειρήσεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

υπηρεσίες όπως, επί παραδείγματι, κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχολόγοι, κοινωνιολόγοι. Ωστόσο, υιοθετήθηκαν εργασιακές σχέσεις που είχαν και διατηρούν ακόμη περιστασιακό χαρακτήρα, δεδομένου ότι ο χρόνος εργασίας ήταν και παραμένει συνάρτηση του χρόνου χρηματοδότησης, ανεξάρτητα από τις πάγιες ανάγκες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Παράλληλα οι αιρετοί καθίστανται όμηροι της πολιτικής βούλησης ως προς την μεταβίβαση πόρων για την υλοποίηση κοινωνικών δράσεων.

Η απήχηση, πάντως, στην ελληνική ύπαιθρο των παρεχόμενων κοινωνικών υπηρεσιών από τις επιχειρήσεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αύξησαν την προσφορά εργασίας, και συνεπώς την απασχόληση, αλλά με παγίωση πλέον ελαστικών συνθηκών εργασίας.

Οι αναθέσεις έργου για παρεχόμενη πάγια εργασία και, στην καλύτερη περίπτωση, οι συμβάσεις ορισμένου χρόνου, από τις επιχειρήσεις των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης ενισχύουν το καθεστώς ανασφάλειας των εργαζομένων.

Οι ανάγκες, εξάλλου, των Υπηρεσιών των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε προσωπικό και η αδυναμία κάλυψης των θέσεων εξαιτίας διοικητικών ή οικονομικών προβλημάτων, είχε ως συνέπεια την απασχόληση προσωπικού σε δήμους, με πραγματικό όμως εργοδότη τις επιχειρήσεις, δημιουργώντας, με τον τρόπο αυτό, δυο «κατηγορίες» εργαζομένων απασχολούμενων υπό εκ διαμέτρου αντίθετο καθεστώς εργασίας.

Η πολιτεία στο νέο κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, ο οποίος συζητείται την περίοδο αυτήν και πρόκειται σύντομα να εισαχθεί για ψήφιση με τη διαδικασία των κωδίκων, τροποποιεί τόσο το καθεστώς σύστασης, όσο και λειτουργίας των επιχειρήσεων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Οι νέες ρυθμίσεις προβλέπουν τις εξής κατηγορίες επιχειρήσεων:

α) κοινωφελείς επιχειρήσεις, οι οποίες, κυρίως, χρηματοδοτούμενες από τους Ο.Τ.Α., έχουν σκοπό την ανάπτυξη δραστηριοτήτων που ταυτίζονται με τις αρμοδιότητες της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης, όπως αυτές καταγράφονται στο αντίστοιχο άρθρο του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων,

β) αναπτυξιακές εταιρείες, οι οποίες στοχεύουν στην επιστημονική και τεχνική υποστήριξη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και οι οποίες δύνανται να χρηματοδοτηθούν από τους Ο.Τ.Α. με τη μορφή προγραμματικών συμβάσεων,

γ) δημοτικές/κοινοτικές ανώνυμες εταιρείες οι οποίες έχουν ως αντικείμενο την αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας των Δήμων και Κοινοτήτων και

δ) ανώνυμες εταιρείες οι οποίες λειτουργούν κατά τις διατάξεις της εμπορικής και φορολογικής νομοθεσίας.

Ως προς το νέο καθεστώς των επιχειρήσεων παρατηρούνται τα εξής:

Εκχωρούνται δημοτικές και κοινοτικές αρμοδιότητες δημοσίου χαρακτήρα προς τις επιχειρήσεις, προκειμένου να υλοποιηθούν με τη χρηματοδότηση των Ο.Τ.Α., αλλά με προσωπικό το οποίο συνάπτει περιορισμένης χρονικής διάρκειας συμβάσεις σύμφωνα με την εργατική νομοθεσία.

Εκχωρείται προς τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου η ακίνητη περιουσία των Δήμων και Κοινοτήτων χωρίς περιορισμούς, ως προς το καθεστώς ιδιοκτησίας και τους όρους χρήσης της.

Με τα δεδομένα αυτά, αμφισβητείται, πλέον, ο ρόλος των επιχειρήσεων για ισόρροπη και ορθολογική ανάπτυξη σε περιφερειακό επίπεδο, με εξαίρεση τις δράσεις των αναπτυξιακών εταιρειών. Παράλληλα διαφαίνεται ότι, ο τρόπος άσκησης αρμοδιοτήτων δημοσίου χαρακτήρα μεταβάλλεται και εξυπηρετείται πλέον από οργανισμούς που λειτουργούν υπό το καθεστώς των κανόνων της αγοράς.

Οι αρμοδιότητες των Δήμων και Κοινοτήτων είναι γενικού περιεχομένου και αφορούν ένα ευρύ φάσμα θεμάτων. Με αυτό τον τρόπο επιδιώκεται η τοπική ενδογενής τουριστική ανάπτυξη

1.3.1 Σχεδιασμός- και Προγραμματισμός

Με τον σχεδιασμό – προγραμματισμό επιδιώκεται:

Η εκπόνηση των ετήσιων και μεσοπρόθεσμων τοπικών αναπτυξιακών προγραμμάτων. Η μελέτη, εκτέλεση και εκμετάλλευση βιοτεχνικών κέντρων σε ειδικές βιοτεχνικές και βιομηχανικές περιοχές. Η μελέτη,

διαχείριση και εκτέλεση προγραμμάτων οικιστικής και πολεοδομικής ανάπτυξης. Η μελέτη, διαχείριση και εκτέλεση τοπικών αναπτυξιακών προγραμμάτων για χωρικά τμήματα του Δήμου. Και η δυνατότητα συμμετοχής ή ίδρυσης αναπτυξιακών εταιριών.

1.3.2 Τεχνικές και αστικές υποδομές

Με τις τεχνικές και τις αστικές υποδομές επιδιώκεται :

Η κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία των συστημάτων ύδρευσης, άρδευσης και αποχέτευσης, των αντιπλημμυρικών έργων, των έργων δημοτικής οδοποιίας, των πλατειών, των κοιμητηρίων, των δημοτικών χώρων άθλησης και αναψυχής καθώς και των δημοτικών λαϊκών αγορών.

Η ρύθμιση της κυκλοφορίας, ο καθορισμός πεζοδρόμων, μονοδρομήσεων και κατευθύνσεων κυκλοφορίας, ο προσδιορισμός των χώρων στάθμευσης, η ονομασία των οδών και πλατειών και η τοποθέτηση πινακίδων

Η λειτουργία των εμποροπανηγύρεων

Η χορήγηση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας των καταστημάτων και επιχειρήσεων

Η χορήγηση αδειών μικροπωλητών και λειτουργίας κυλικείων σε κοινόχρηστους χώρους

Και τέλος, η δυνατότητα σύστασης Δημοτικής Αστυνομίας

1.3.3 Κοινωνικές Υποδομές και Υπηρεσίες

Με τις κοινωνικές υποδομές και τις διάφορες υπηρεσίες επιδιώκεται:

Η ίδρυση και λειτουργία παιδικών σταθμών και νηπιαγωγείων, ΚΑΠΗ, βρεφοκομείων και κέντρων αποκατάστασης ατόμων με ειδικές ανάγκες

Η προστασία της ζωής και της υγείας των κατοίκων και η κατάρτιση ειδικών προγραμμάτων άμεσης βοήθειας και θεραπείας

Και η κατασκευή, επισκευή και συντήρηση των σχολικών κτιρίων.

1.3.4 Πολιτισμός- Αθλητισμός

Για τον πολιτισμό και τον αθλητισμό:

Η ίδρυση και λειτουργία πολιτιστικών και πνευματικών κέντρων, σχολών διδασκαλίας μουσικής, χορού και ζωγραφικής. Η ίδρυση και λειτουργία βιβλιοθηκών, μουσείων, θεάτρων, η συντήρηση και λειτουργία αρχαιολογικών χώρων της περιοχής και η μελέτη και εφαρμογή πολιτιστικών προγραμμάτων.

Η κατασκευή και συντήρηση των δημοτικών σταδίων, γυμναστηρίων και αθλητικών κέντρων.

Η χορήγηση των αδειών λειτουργίας μουσικής σε δημόσια κέντρα

Και η χορήγηση των αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας ψυχαγωγικών παιχνιδιών

1.3.5 Προστασία φυσικού περιβάλλοντος στα Πλαίσια της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος:

Η προστασία, αξιοποίηση και εκμετάλλευση των τοπικών φυσικών πόρων και περιοχών

Η ίδρυση και λειτουργία δημοτικών εργαστηρίων και ο έλεγχος των αποβλήτων, των υδάτων και της θάλασσας.

Η καθαριότητα των απορριμμάτων, η κατασκευή και λειτουργία λουτρών και αποχωρητηρίων

Και ο έλεγχος της τήρησης των διατάξεων που αφορούν την καθαριότητα, την κυκλοφορία και στάθμευση οχημάτων, την οικοδόμηση, την ύδρευση, την άρδευση, την αποχέτευση, τη ρύπανση των θαλασσών και την προστασία του περιβάλλοντος (Μπεσίλα-Βήκα,2004, σελ 53-57)

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση ως θεσμός που δημιουργήθηκε λόγω της αναγκαιότητας των πολιτών να οργανώνουν και να επικοινωνούν καλύτερα με τους αρμόδιους της περιοχής τους. Ένα μέρος των

υποχρεώσεων και των αρμοδιοτήτων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι και αυτό της προστασίας του περιβάλλοντος και της περιβαλλοντικής ενημέρωσης. Θα μπορούσε κανείς να πει ότι ο ρόλος της αυτός είναι ίσως ένας από τους πιο σημαντικούς μια και στη περίπτωση αυτή η επικοινωνία είναι αμφίδρομη και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την βέλτιστη επαφή με το κοινό και τα προβλήματά του. Ο πολίτης από την πλευρά του έρχεται σε συχνή επαφή με την Τοπική Αυτοδιοίκηση και η πληροφόρησή του είναι ευκολότερη (Οικοενημέρωση από τη περιβαλλοντική πρωτοβουλία Μαγνησίας, 2005).

Όσο τώρα αφορά στα περιβαλλοντικά προβλήματα, μια από τις αρμοδιότητες της ΤΑ είναι η ενημέρωση των πολιτών που γίνεται ευκολότερα από την Τοπική Αυτοδιοίκηση παρά από έναν απρόσωπο επίσημο φορέα που είναι αρμόδιος για θέματα περιβάλλοντος και απευθύνεται σε ένα τεράστιο κοινό χωρίς ουσιαστικά αποτελέσματα. Η τοπική αυτοδιοίκηση είναι εκ των πραγμάτων ευκολότερο να ενημερώσει τους πολίτες για θέματα που αφορούν το περιβάλλον (www.tee.gr/online), να τους τα αναλύσει, να τους προτείνει λύσεις ή βοήθεια αν χρειαστεί. Επίσης όπως ήδη προαναφέρθηκε η επικοινωνία είναι άμεση και αμφίδρομη (Windahl & Signitzer with Olson, 1998:31-32,67). Η Τοπική Αυτοδιοίκηση σε θέματα περιβάλλοντος που ενδεχομένως χρειάζεται η συμμετοχή των πολιτών μπορεί πιο άνετα να κάνει «επίκληση στο συναίσθημά» τους και να τους Τοπική Αυτοδιοίκηση & Περιβαλλοντική Ενημέρωση πείσει να βοηθήσουν, μιας και έχουν συχνότερη και καλύτερη επικοινωνία από οποιοδήποτε απρόσωπο φορέα που σχετίζεται με θέματα περιβάλλοντος. Η οικολογική σκέψη και συνείδηση στους πολίτες είναι πιο εύκολο να αποκτηθεί αν το κίνητρο δίνεται από κάποιον φορέα ο οποίος βρίσκεται «μέσα στο πρόβλημα». Τα περιβαλλοντικά προβλήματα δεν μπορούν να επιλυθούν μόνο με μεμονωμένες προσπάθειες, είναι προβλήματα που χρίζουν ομαδικής συνεργασίας ειδάλλως δεν μπορούν να υπάρξουν λύσεις σε αυτά.

Με την προστασία του περιβάλλοντος αυξάνεται η τουριστική ανάπτυξη και ενδυναμώνετε το τουριστικό προϊόν. Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται αειφόρος τουριστική ανάπτυξη. με την προστασία του

φυσικού περιβάλλοντος και αποτρέπεται το περιβαλλοντικό κόστος από τη αύξηση του συνωστισμού και της μόλυνσης, από τις αλλαγές στο φυσικό τοπίο και τις μεταβολές στην οικολογική ισορροπία των ζωντανών οργανισμών το κόστος ανάληψης σχεδίων αναβάθμισης του φυσικού τοπίου, συμπεριλαμβανομένου και των απρόβλεπτων και των ανεπιθύμητων ενεργειών, το κόστος για την ανάληψη έργων συντήρησης των ιστορικών ή πολιτιστικών μνημείων κ.λπ.. Επιπλέον, με την προστασία του περιβάλλοντος αναπτύσσεται το πλάνο για την σωστή τουριστική ανάπτυξη (Σπυράτος, 2005). Με αυτό τον τρόπο δεν ξεπερνάτε η φέρουσα ικανότητα της τουριστικής περιοχής.

Ειδικότερα ο τουριστικός τομέας είναι ιδιαίτερα ευπαθής στην οποιαδήποτε περιβαλλοντολογική ή οικολογική καταστροφή, αφού ο χρήστης του τουριστικού προϊόντος, ο τουρίστας, παρουσιάζει μία ξεχωριστή ευαισθησία στα θέματα αυτά, όπως δείχνει η πρακτική των τελευταίων χρόνων σε παγκόσμια κλίμακα.

Η διαπίστωση ότι σήμερα το οικολογικά προβλήματα γενικά δεν αφορούν μονάχα την υποβάθμιση του περιβάλλοντος (ρύπανση εδάφους, αέρα νερών, προώθηση επικίνδυνων προϊόντων, ανεξέλεγκτοι θόρυβοι, κλπ.), αλλά λειτουργούν και σαν παράγοντες αναθεώρησης και επανεξέτασης όλων των πολιτιστικών στοιχείων και αξιών της εποχής μας, θα πρέπει να παίρνεται σαν δεδομένη. Αναπόφευκτα η Οικολογία συνδέεται άμεσα και με τα δύο επίπεδα δραστηριότητας, που αναφέρθηκαν παραπάνω, και διαπιστώνεται ότι η επίλυση του ενός συντελεί στην αντιμετώπιση και του άλλου επιπέδου (Κουρτέσας, 2007).

Συμπερασματικά προκύπτει ότι οι ΟΤΑ για να λειτουργούν αποτελεσματικά θα πρέπει να ακολουθούν διαφανείς κανόνες κατανομής των πόρων, προκειμένου να πάψει το φαινόμενο της καλλιέργειας πελατειακών σχέσεων με την κεντρική εξουσία. Θα πρέπει να ακολουθούν πολιτικές στις οποίες υπάρχει σεβασμός και προστασία του περιβάλλοντος, πολιτικές για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος και πολιτικές για την προώθηση της ισόρροπης βιώσιμης ανάπτυξης, με έμφαση στις ορεινές και προβληματικές

περιοχές. Επίσης, ο ΟΤΑ θα πρέπει να ενισχύσει τον κοινωνικό του ρόλο και να αναδείχθει στην τοπική πολιτιστική και κοινωνική ζωή. Θα πρέπει να γίνει συντονισμός των επιμέρους πολιτικών για την Τοπική Αυτοδιοίκηση, με γνώμονα τη διασφάλιση της αναπτυξιακής προοπτικής της και την αποφυγή της πολυδιάσπασης. Όλα τα παραπάνω διασφαλίζονται με το πρόγραμμα «ΘΗΣΕΑ» το οποίο σε τελική ανάλυση στοχεύει στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των ΟΤΑ. (ΕΕΤΑΑ, 2007)

1.3.6 Τοπική Αυτοδιοίκηση Και Περιβάλλον

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι ένας θεσμός που δημιουργήθηκε λόγω της αναγκαιότητας των πολιτών να οργανώνουν και να επικοινωνούν καλύτερα με τους αρμόδιους της περιοχής τους. Η τοπική αυτοδιοίκηση είναι αυτή που μπορεί να γνωρίζει τους στόχους, τα προβλήματα και τον τρόπο αντιμετώπισής τους. Είναι ο μοναδικός θεσμός που βρίσκεται τόσο κοντά στον πολίτη και δεν κάνει την επικοινωνία με αυτόν τελείως απρόσωπη.

Ένα μέρος των υποχρεώσεων και των αρμοδιοτήτων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι και αυτό της προστασίας του περιβάλλοντος και της περιβαλλοντικής ενημέρωσης. Θα μπορούσε κανείς να πει ότι ο ρόλος της αυτός είναι ίσως ένας από τους πιο σημαντικούς μια και στη περίπτωση αυτή η επικοινωνία είναι αμφίδρομη και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την βέλτιστη επαφή με το κοινό και τα προβλήματά του. Ο πολίτης από την πλευρά του έρχεται σε συχνή επαφή με την Τοπική Αυτοδιοίκηση και η πληροφόρησή του είναι ευκολότερη (Οικοενημέρωση από τη περιβαλλοντική πρωτοβουλία Μαγνησίας, 2005).

Όσο τώρα αφορά στα περιβαλλοντικά προβλήματα, μια από τις αρμοδιότητες της ΤΑ είναι η ενημέρωση των πολιτών που γίνεται ευκολότερα από την Τοπική Αυτοδιοίκηση παρά από έναν απρόσωπο επίσημο φορέα που είναι αρμόδιος για θέματα περιβάλλοντος και απευθύνεται σε ένα τεράστιο κοινό χωρίς ουσιαστικά αποτελέσματα. Η τοπική αυτοδιοίκηση είναι εκ των πραγμάτων ευκολότερο να

ενημερώσει τους πολίτες για θέματα που αφορούν το περιβάλλον (www.tee.gr/online), να τους τα αναλύσει, να τους προτείνει λύσεις ή βοήθεια αν χρειαστεί. Επίσης όπως ήδη προαναφέρθηκε η επικοινωνία είναι άμεση και αμφίδρομη (Windahl & Signitzer with Olson, 1998:31-32,67). Η Τοπική Αυτοδιοίκηση σε θέματα περιβάλλοντος που ενδεχομένως χρειάζεται η συμμετοχή των πολιτών μπορεί πιο άνετα να κάνει «επίκληση στο συναίσθημά» τους και να τους Τοπική Αυτοδιοίκηση & Περιβαλλοντική Ενημέρωση πείσει να βοηθήσουν, μιας και έχουν συχνότερη και καλύτερη επικοινωνία από οποιοδήποτε απρόσωπο φορέα που σχετίζεται με θέματα περιβάλλοντος. Η οικολογική σκέψη και συνείδηση στους πολίτες είναι πιο εύκολο να αποκτηθεί αν το κίνητρο δίνεται από κάποιον φορέα ο οποίος βρίσκεται «μέσα στο πρόβλημα». Τα περιβαλλοντικά προβλήματα δεν μπορούν να επιλυθούν μόνο με μεμονωμένες προσπάθειες, είναι προβλήματα που χρίζουν ομαδικής συνεργασίας ειδάλλως δεν μπορούν να υπάρξουν λύσεις σε αυτά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^Ο: ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΝΗΣΙΟΥ

Η Λέρος ανήκει στα Δωδεκάνησα και βρίσκεται στο νοτιοανατολικό άκρο του Αιγαίου. Η έκταση της φτάνει τα 53 τ. χιλιόμετρα και έχει πληθυσμό περίπου 8.500 κατοίκους. Διαθέτει πλούσια βλάστηση και ευχάριστες εναλλαγές τοπίων, λόγω της όμορφης εδαφολογικής της διαμόρφωσης με τους απάνεμους όρμους, τις δαντελωτές ακρογιαλιές και τις αμμουδερές παραλίες της. (Τουριστικός Οδηγός Λέρου).

Εικόνα 1: Το νησί της Λέρου

Πηγή: <http://www.leros.com.gr/index.php?categoryid=3>

2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΝΗΣΙΟΥ

Στην αρχαιότητα, η Λέρος μαζί με την Κάλυμνο ονομάζονταν Καλύδνιαι νήσοι ή Καλύδνια. Το όνομα Λέρος εικάζεται ότι προήλθε από τη λέξη Λεύρος που σημαίνει λείος, επειδή, σε αντίθεση με την ορεινή και βραχώδη Κάλυμνο, η Λέρος έχει έδαφος ομαλό και γόνιμο. Ο Ηρόδοτος και ο Θουκυδίδης αναφέρονται στο νησί με το όνομα Λέρος, ενώ σε επιγραφές, από τον 6ο έως τον 11ο αιώνα, συναντάται με το όνομα Λέρνος και Λέρνη. Σε Βυζαντινά κείμενα αναφέρεται μαζί με την Κάλυμνο, με την ονομασία Λεροκάλυμνος.

Η Λέρος κατοικήθηκε από την 3η χιλιετία π.Χ. Οι πρώτοι κάτοικοί της ήταν Κάρες, Λέλεγες, Φοίνικες και Κρήτες (Μινωίτες). Η Λέρος και η Κάλυμνος, με την κοινή ονομασία Καλύδνιαι νήσοι, συμμετείχαν, όπως και όλοι οι Δωδεκανήσιοι, στον Τρωικό πόλεμο (Τουριστικός Οδηγός Λέρου).

Τον 11ο αιώνα δέχτηκε εποίκους Δωριείς και τον 6ο αιώνα έφτασαν από τη Μίλητο Ίωνες, οι οποίοι, κατά τον Ηρόδοτο, με την εγκατάστασή τους έφεραν ένα νέο πολιτισμό, δίδαξαν το εμπόριο και συνέβαλαν στη δημιουργία Πολιτικών και Πολιτιστικών σχέσεων με τη Μίλητο. Η πολύ σημαντική αυτή περίοδος τελείωσε το 454 π.Χ., με την κατάληψη της περιοχής από τους Πέρσες. Μετά την ήττα των Περσών, η Λέρος συμμετείχε στην Αθηναϊκή Συμμαχία.

Κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου, οι κλειστοί όρμοι του νησιού χρησίμευσαν σαν ασφαλή ορμητήρια του Αθηναϊκού στόλου. Την εποχή αυτή γνωρίζει μεγάλη άνθηση με σημαντικούς δημιουργούς, όπως τον σκωπτικό ποιητή Δημόδιο και τον ιστοριογράφο Φερεκύδη.

Στα χρόνια που ακολούθησαν η Λέρος άλλαξε κυρίαρχους, μέχρις ότου την απελευθέρωσε από τους Πέρσες ο Μέγας Αλέξανδρος, η παρουσία του οποίου σηματοδοτεί το πέρασμα από την κλασική στην ελληνιστική εποχή και αποδεικνύεται από επιτύμβιες στήλες, μακεδονικά ονόματα και νομίσματα.

Στα ρωμαϊκά χρόνια επιβεβαιώνεται η στρατηγική σημασία του νησιού, από τον Πλούταρχο μάλιστα αναφέρεται και η αιχμαλωσία του Ιούλιου

Καίσαρα στο νησί Φάρμακο Β.Δ. της Λέρου, κατά τον ρωμαϊκό εμφύλιο πόλεμο (48-31 π.Χ.). Στον κυριότερο οικισμό του νησιού που λεγόταν Λέρος κατά την εποχή αυτή και βρισκόταν στη θέση της σημερινής Αγίας Μαρίνας, σώζονται υπολείμματα του ρωμαϊκού φρουρίου «Μπούρζι» και ερείπια υδραγωγείου με τοξωτή τοιχοποιία, και αρχιτεκτονικά μέλη ναού που εικάζεται ότι ήταν αφιερωμένος στον Ασκληπιό. Αλλά και στον οικισμό Πλάτανο σώζονταν μέχρι τα μέσα του περασμένου αιώνα, σημαντικά ευρήματα υδραγωγείου της δεκαετίας του 1730, κτισμένου πάνω στα ερείπια του ρωμαϊκού υδραγωγείου που μετέφερε νερό από την πηγή του Παλιασκλούπη στο Μεροβίγλι μέχρι την πόλη, το οποίο λειτούργησε μέχρι το 1887, οπότε έπαψε να λειτουργεί και κατεδαφίστηκε (Τουριστικός Οδηγός Λέρου). Πρωτεύουσα του νησιού υπήρξε επίσης και ο Ξηρόκαμπος, όπου σώζεται το βορινό τμήμα κυκλώπειου τείχους ηλικίας 2500 χρόνων, που πιθανότατα ήταν οχυρωματικό έργο.

Τον 4ο αιώνα μ.Χ. η Λέρος έγινε τμήμα του Βυζαντινού κράτους, και εντάχθηκε στο Θέμα της Σάμου, όπως όλα τα Δωδεκάνησα. Από το 1087 τα Λέπιντα έγιναν η νέα πρωτεύουσα, που διατηρήθηκε και κατά τη φραγκική περίοδο και μέχρι την τουρκική κατοχή, οπότε οι κάτοικοι εγκαταστάθηκαν πάλι στο Παντέλι και στο Κάστρο.

Το 1309 κατέλαβαν τη Λέρο οι ιππότες του τάγματος του Αγίου Ιωάννου της Ρόδου, που κυβέρνησαν δεσποτικά ως το 1523. Στο διάστημα αυτό, τούρκικες και πειρατικές επιδρομές έφθειραν τον πολιτισμό και τις περιουσίες των κατοίκων της εγκαταλειμμένης από την κεντρική εξουσία Λέρου, η οποία, παρ' όλα αυτά, ενίσχυσε τις βυζαντινές οχυρώσεις για την αντιμετώπιση των επιδρομών. Την ίδια εποχή χρησιμοποιήθηκε σαν τόπος εξορίας (Τουριστικός Οδηγός Λέρου).

Το 1523 η Λέρος υποδουλώθηκε στους Τούρκους, αλλά διατήρησε μια σχετική ανεξαρτησία με την παραχώρηση προνομίων αυτονομίας και αυτοδιοίκησης, πληρώνοντας φόρο στο σουλτάνο. Για τον λόγο αυτό, η περίοδος της τουρκοκρατίας υπήρξε εποχή οικονομικής, κοινωνικής και πνευματικής άνθησης, και οι Λέριοι ασχολήθηκαν με το εμπόριο και τη ναυτιλία.

Το 1821, η Λέρος, με τις προϋποθέσεις και τις δυνατότητες που της εξασφάλιζε η αυτονομία της έναντι της τουρκικής εξουσίας, πήρε ενεργό μέρος στην Ελληνική Επανάσταση με ντόπιους οπλαρχηγούς (Κρασούζης, Τουρκομανώλης, Χατζημανώληδες), και μέχρι το 1830 έγινε τμήμα του Ελληνικού κράτους, όπως όλα τα Δωδεκάνησα, απέκτησε Έλληνα Διοικητή και υψώθηκε επίσημα η Ελληνική σημαία από τον Δήμαρχο Λέρου Μάριο Ρεΐση. Πλην όμως, με το πρωτόκολλο του Λονδίνου το 1830, τα Δωδεκάνησα παραχωρούνται στην Τουρκία με αντάλλαγμα την Εύβοια, και η Λέρος περιέρχεται πάλι στην Τουρκική κατοχή, με τα γνωστά προνόμια αλλά και τη σκιά του δυνάστη. Την εποχή αυτή, Λέριοι άφησαν την πατρίδα τους, εγκαταστάθηκαν στο Κάιρο και δημιούργησαν την Λεριακή Αδελφότητα της Αιγύπτου, με στόχο την ενίσχυση των απόρων Λερίων και την ίδρυση Εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στο νησί. Μέχρι το 1850 κατασκευάστηκαν με τη συνδρομή τους εκπαιδευτήρια, διοικητικά κτίρια και φαρμακεία, στρώθηκαν δρόμοι, εκδόθηκαν βιβλία, νηολογήθηκαν πλοία που συνέδεαν το νησί με την Αλεξάνδρεια. Πρωταγωνιστές αυτής της μεγάλης προσφοράς ήταν οι Λέριοι Νικόλαος Τσιγαδάς, Πάρης Ρούσσοσ, Μανουήλ Γεδεών, Νικήτας Ρούσσοσ, Παρίσης Ελένης και άλλοι (Τουριστικός Οδηγός Λέρου).

Όταν το 1905 ανέλαβαν την εξουσία οι φανατικοί Νεότουρκοι, επιχείρησαν να αλλάξουν τα ήθη και έθιμα, τη θρησκεία και τη γλώσσα, επέβαλαν νέους φόρους και υποχρεωτική στράτευση στον τουρκικό στρατό, που ανάγκασε τους στρατεύσιμους να εκπατριστούν.

Στην περίοδο των Βαλκανικών πολέμων, η Ιταλία, που είχε βλέψεις στο Αιγαίο και στη Μικρά Ασία, εμφανίζεται ως σωτήρας των νησιών και, τελικά, το Μάιο του 1912 εγκαθίστανται στα Δωδεκάνησα τμήματα του Ιταλικού Στρατού, και σε συνεργασία με τους Έλληνες κατοίκους, διώχνουν την τουρκική φρουρά και υψώνουν την Ιταλική σημαία στο Κάστρο, δημιουργούν αγκυροβόλιο πολεμικών πλοίων και σταθμούς ανεφοδιασμού στο Λακκί και στο Παρθένι, και από εκεί εξορμούν και εξουδετερώνουν τον τουρκικό στόλο τον Ιούλιο 1912.

Μέχρι το 1923, η ήπια Ιταλοκρατία έδωσε στη Λέρο τη δυνατότητα να διατηρήσει κάποια αυτονομία αλλά και να διακηρύσσει τον πόθο της

για ένωση με την Ελλάδα. Η κατάσταση όμως άλλαξε, όταν, με τη συνθήκη της Λοζάννης το 1923, η Λέρος και όλα τα Δωδεκάνησα χαρακτηρίστηκαν Ιταλικές κτήσεις. Οι Ιταλοί εκτιμώντας τη φυσική καταλληλότητα του λιμανιού και τη στρατηγική θέση της Λέρου στο Αιγαίο, έκαναν το νησί κύριο στρατιωτικό κέντρο της Δωδεκανήσου, ορμητήριο του ιταλικού στόλου και γενικό οπλοστάσιο, με την κατασκευή σημαντικών έργων: αεροναυτική βάση, πολεμικό ναύσταθμο, οχυρώσεις, έτσι ώστε χαρακτηρίστηκε «Μάλτα του Αιγαίου». Η σημασία που είχε για την Ιταλία αυτή η επιλογή, φαίνεται από το γεγονός ότι ο Βασιλιάς της Βίκτωρ Εμμανουήλ επισκέφτηκε τη Λέρο το Μάιο του 1929. Την εποχή αυτή, οι εκτεταμένες απαλλοτριώσεις γης σε όλο το νησί, η στέρηση της γεωργικής γης και η ανάληψη κατασκευής των έργων και διακίνησης του εμπορίου από τους Ιταλούς, οδήγησαν το νησί σε οικονομικό μαρασμό, και παράλληλα, ο εξαναγκασμός των κατοίκων να υποστούν τα προγράμματα εξιταλισμού, με την επιβολή της ιταλικής γλώσσας και του ιταλικού τρόπου ζωής που ενισχύθηκε με την εγκατάσταση πλήθους ιταλών στρατιωτικών και τεχνικών, προκάλεσαν επίσης πνευματικό μαρασμό, κοινωνικοοικονομικές ανατροπές και διαμάχες με τους σκληρούς ιταλούς διοικητές Μάριο Λάγκο και Τσέζαρε ντε Βέκι.

Το 1939 οι Ιταλοί μπαίνουν στον πόλεμο στο πλευρό του Χίτλερ, και μετά τη συνθηκολόγησή τους, το νησί καταλαμβάνεται από τους Γερμανούς (1943), μετά τη βύθιση του αντιτορπιλικού Βασίλισσα Όλγα.

Τη Γερμανική κατοχή ακολούθησε η αποστολή στο νησί Αγγλικού στρατού, που τελικά, το 1948 το παρέδωσαν στον Ελληνικό στρατό, και η Λέρος ενσωματώθηκε, όπως όλα τα Δωδεκάνησα, με την Ελλάδα. Ένα χρόνο αργότερα, ιδρύθηκαν από το «Εθνικό Ίδρυμα για Εθνικό Σωφρονισμό των Ανταρτοπαίδων» οι «Βασιλικές Τεχνικές Σχολές», που εξελίχθηκαν σε αξιόλογο εκπαιδευτικό οργανισμό στοιχειώδους, μέσης και τεχνικής εκπαίδευσης. (Τουριστικός Οδηγός Λέρου).

Στην περίοδο της δικτατορίας 1967-1974, η Λέρος υπήρξε τόπος εξορίας δημοκρατικών αντιφρονούντων (μέχρι το 1971, οπότε έπαψε να λειτουργεί το στρατόπεδο στο Παρθένι).

2.2 ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΛΕΡΟΥ

2.2.1 Γεωμορφολογία της Λέρου

Η Νήσος Λέρος βρίσκεται στο νοτιοανατολικό άκρο του Αιγαίου πελάγους, μεταξύ της Νήσου Καλύμνου, της Νήσου Πάτμου και των Λειψών. Το σχήμα της νήσου είναι σχετικά επίμηκες με διεύθυνση ΒΔ – ΝΑ, παραταύτα δύνανται να διακριθούν τρία διαφορετικά τμήματα, επίσης επιμήκους σχήματος, με αντιδιαμετρική όμως διεύθυνση (ΔΝΔ – ΑΝΑ) τα οποία είναι :

- το βόρειο τμήμα, το οποίο περιλαμβάνει τις περιοχές από το βορειότερο άκρο της Νήσου έως και τον άξονα που σχηματίζουν οι όρμοι Γούρνας και Αλίντων,
- το κεντρικό τμήμα, το περιλαμβάνει τις περιοχές μεταξύ των αξόνων που σχηματίζουν οι όρμοι Γούρνας – Αλίντων και Λακκίου – Παντελίου,
- και το νότιο τμήμα, το οποίο περιλαμβάνει όλες τις περιοχές της Νήσου, νοτίως του άξονα που σχηματίζουν οι όρμοι Λακκίου – Παντελίου.

Οι ως άνω περιοχές ενώνονται διαμέσου δύο μεταβατικών ζωνών οι οποίες τοποθετούνται μεταξύ των όρμων Γούρνας – Αλίντων και Λακκίου – Παντελίου, έκαστη.

Οι κυριότερες κορυφές στο βόρειο τμήμα είναι η Βαγία (264m), το Κλειδί (321m), η Βίγλια (234m), το Μισορράχιδο (284m), ο Μάρκελλος (247m), η Κάτω Τσόχια και η Μεμιγκαριά. Το εν λόγω τμήμα χωρίζεται σε δύο υποτμήματα, ένα ανατολικό και ένα δυτικό, από υδρογραφικό άξονα 3ης τάξεως ο οποίος καταλήγει στον όρμο Παρθενίου ως άξονας 4ης τάξεως, με διεύθυνση ΒΒΔ – ΝΝΑ.

Στο ανατολικό υποτμήμα, όπου ανήκουν οι ορεινοί όγκοι Βαγιά, Κλειδί και Βιγλιά, το ανάγλυφο παρουσιάζεται ιδιαίτερα έντονο, με μεγάλες κλίσεις, κρημνώδεις ράχεις και απόκρημνες ακτές, με εξαίρεση αυτή του όρμου Μπλεφούτη. Τούτο οφείλεται στο ότι η περιοχή δομείται,

σχεδόν αποκλειστικά από ανθρακικά πετρώματα, τα οποία δεν αποσαθρώνονται εύκολα.

Στο δυτικό υποτομήμα ανήκουν οι ορεινοί όγκοι Μισορράχιδο, Μαρκέλλος, Κάτω Τσόγια και Μεριγκαριά, οι οποίοι δομούνται από μεταμορφωμένα πετρώματα και νεογενείς σχηματισμούς οι οποίοι εμφανίζουν μεγαλύτερη επιδεκτικότητα στην αποσάθρωση από τους ανωτέρω ανθρακικούς σχηματισμούς, με συνέπεια το σχηματισμό ηπιότερου ανάγλυφου από ότι στο ανατολικό υποτομήμα. Παραταύτα το ανάγλυφο και στο δυτικό υποτομήμα χαρακτηρίζεται σχετικά έντονο, με κρημνώδεις ακτές, ιδιαίτερα στις παρυφές του Μαρκέλλου και του Μισορράχιδου. Το υδρογραφικό δίκτυο, σε όλο το βόρειο τμήμα, είναι δενδριτικό ευρισκόμενο στη φάση της νεότητας.

Στο κεντρικό τμήμα οι κυριότερες κορυφές είναι η Πατέλα (250m), το Καστέλλι (148m), η Βιτσιλιά (143m) καθώς και κάποιες λοφώδεις εξάρσεις, στα βόρεια περιθώρια του τμήματος, οι οποίες δεν ξεπερνούν σε ύψος τα 130m. Το ανάγλυφο στο συγκεκριμένο τμήμα εμφανίζεται σχετικά έντονο και ιδιαίτερα στην περιοχή του ορεινού όγκου Καστέλλι, ο οποίος δομείται από ανθρακικά πετρώματα. Το υδρογραφικό δίκτυο του κεντρικού τμήματος βρίσκεται και αυτό στη φάση της νεότητας, είναι κυρίως δενδριτικό, εκτός από λίγες περιπτώσεις όπου αποκτά ορθογώνια μορφή, ενώ σε γενικές γραμμές ακολουθεί κοιλάδες οι οποίες δημιουργούνται από τεκτονικά αίτια. (Τουριστικός Οδηγός Λέρου).

Το νότιο τμήμα της Νήσου Λέρου, εμφανίζει το εντονότερο από όλα τα τμήματα ανάγλυφο, λόγω της λιθολογικής του δομής, η οποία αποτελείται σχεδόν αποκλειστικά από ανθρακικούς σχηματισμούς, έντονα τεκτονισμένους. Ένα άλλο μορφολογικό χαρακτηριστικό του νοτίου τμήματος είναι ο διαχωρισμός σε δύο υποτομήματα, ένα δυτικό και ένα ανατολικό, από μία ρηξιγενή ζώνη, η οποία ξεκινά από τον όρμο του Ξηροκάμπου και φθάνει έως και τον όρμο του Λακκίου. Κυριότερες κορυφές του δυτικού υποτομήματος είναι ο Φούρνος (256m) και ο Γκουμπάρδος (326m) όπου εμφανίζεται και το πλέον εντονότερο

ανάγλυφο, με μεγάλες κλίσεις, κρημνώδεις ράχες, απόκρημνες ακτές, τοπικά καρστικά έγκοιλα κ.α., ενώ στο ανατολικό υποτμήμα οι κυριότερες κορυφές είναι ο Τουρτούρας (265m) και η Τσουγκούνα (221m) με παρόμοιο ανάγλυφο. Το υδρογραφικό δίκτυο του συγκεκριμένου τμήματος βρίσκεται στη φάση της νεότητας, είναι δενδριτικό, ενώ σε γενικές γραμμές ακολουθεί κοιλάδες οι οποίες δημιουργούνται από τεκτονικά αίτια. (Τουριστικός Οδηγός Λέρου).

Ανάμεσα στο βόρειο, το κεντρικό και το νότιο τμήμα υπάρχουν δύο μεταβατικές ζώνες, οι οποίες αντιστοιχούν στους άξονες των όρμων Αλίντων - Γούρνας και Παντελίου - Λακκίου, όπως αναφέρεται και ανωτέρω. Σε αυτές τις ζώνες το ανάγλυφο είναι ομαλό, με μικρές κλίσεις, μικρή επιφανειακή απορροή και χαμηλά υψόμετρα. Ουσιαστικά αντιστοιχούν σε περιοχές απόθεσης υλικού, από τους πέριξ αυτών χείμαρρους και για αυτό το λόγο οι γεωμορφές που απαντώνται στις συγκεκριμένες περιοχές αντιστοιχούν σε γεωμορφές ποτάμοχειμάρρειων διεργασιών.

Η Λέρος, σε αντίθεση με τα γειτονικά νησιά, την άνυδρη Πάτμο και την ορεινή και βραχώδη Κάλυμνο, είναι νησί εύφορο, με ήπιο ανάγλυφο εδάφους, και με ακτές με έντονο και βαθύ διαμελισμό. Έχει εύκρατο κλίμα που ευνοεί την καλλιέργεια της ελιάς, των κηπευτικών, των δημητριακών, των εσπεριδοειδών και των αμπελιών, αλλά και τροπικών φυτών, φοινίκων και λωτών, που σηματοδοτούν το χαρακτήρα της. Κοντά σε αυτά αναπτύσσεται και η υπόλοιπη αξιόλογη ποικιλία χλωρίδας του συμπλέγματος Δωδεκανήσου. (Τουριστικός Οδηγός Λέρου).

Τα φυσικά τοπία της έχουν ιδιαίτερη φυσιογνωμία, με ποικιλία βλάστησης, πυκνή κυρίως στις κοιλάδες και στις πλαγιές, αλλά και με άδενδρες λοφώδεις εκτάσεις. Γενικά, το βόρειο μέρος του νησιού είναι πιο πράσινο από το υπόλοιπο. Δεν υπάρχουν αποφάσεις χαρακτηρισμού δασών ή δασικών εκτάσεων.

Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, εκτάσεις που έχουν καεί, κηρύχθηκαν αναδασωτές. Στις αναδασωτές εκτάσεις απαγορεύεται η

βόσκηση κοπαδιών επί 5 χρόνια, μετά την κήρυξή τους. Ήδη έχει παρέλθει η 5ετία για όλες τις αναδασωτέες εκτάσεις (Τουριστικός Οδηγός Λέρου).

Ποικίλα είδη ζώων και πτηνών φιλοξενούνται σε βιότοπους όπως στη Μερικιά, στο Κάστρο Απιτίκι, στην περιοχή Σκουρνού – Παρθένι, στην περιοχή Διαπόρι και στα νησιά Λέβιθα και Αρχάγγελος που είναι καταφύγια άγριας ζωής. Τα νησιά Πηγανούσα, Μικρό και Μεγάλο Γλαρονήσι, Λέρικο, είναι καταφύγια πουλιών, και έχουν κηρυχθεί «περιοχές ειδικής προστασίας» (SPA).

Τα προστατευόμενα είδη περιλαμβάνονται σε λίστες του παραρτήματος ΙΙ της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Με Αποφάσεις Υπουργού Αιγαίου (ΦΕΚ1323Β΄/2000 και ΦΕΚ1176Β΄/2000), τα νησιά και βραχονησίδες Πλάκα, Πηγανούσα, Στρογγύλη, Μαύρα, Γλάρος, Μεγάλο Λιβάδι, Τρυπητή, Βελόνα, Φαραδονήσια, Γλαρονήσια έχουν χαρακτηριστεί ως τόποι ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.

Επίσης, με την Φ.31/42650/3332/19-11-1973 Απόφαση του ΥΠ.ΠΟ.&Ε, εγκρίθηκε ο «χαρακτηρισμός του συνεχόμενου οικισμού Παντελίου – Πλατάνου – Αγίας Μαρίας Λέρου ως τόπου ιστορικού και ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, χρήζοντος ειδικής κρατικής προστασίας».

Στο δίκτυο NATURA 2000 περιλαμβάνονται τα νησιά: Αρχάγγελος, Φαραδονήσια, Λέρικο και Μικρό και Μεγάλο Γλαρονήσι.

2.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Τα μεγέθη του οικονομικά ενεργού πληθυσμού (ΟΕΠ) τόσο σε απόλυτες τιμές όσο και ποσοστιαία επί του πραγματικού πληθυσμού άνω των 10 ετών, παρουσιάζονται αυξημένα κατά την τελευταία απογραφή, σε σχέση με τα αντίστοιχα των δύο προηγούμενων δεκαετιών, και αντίστροφη βέβαια είναι η πορεία των μεγεθών του οικονομικά μη ενεργού πληθυσμού.

Οι μεταβολές αυτές υπολείπονται των αντίστοιχων σε επίπεδο νομού, πλην όμως δεν είναι αμελητέες και αποτελούν ένδειξη ικανοποιητικής παρουσίας παραγωγικών ηλικιών στην περιοχή μελέτης και της δυνατότητας συγκράτησης, με τις παρούσες συνθήκες και προϋποθέσεις, του παραγωγικού πληθυσμού.

Η συμμετοχή των γυναικών στον ΟΕΠ, η οποία, σύμφωνα με τις απογραφές των δύο προηγούμενων δεκαετιών, ήταν σε επίπεδα πολύ χαμηλά σε σχέση με τα αντίστοιχα του νομού, με διαφορά της τάξης των 20 εκατοστιαίων μονάδων, σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής 2001 υπολείπεται κατά 5 εκατοστιαίες μονάδες, με τάση εξισορρόπησης της διαφοράς.

Το 1981 οι άνεργοι στο Δήμο Λέρου αποτελούσαν το 5.76% του ΟΕΠ άνω των 10 ετών. Την επόμενη δεκαετία, κατά την οποία η αύξηση του ΟΕΠ ήταν της τάξης του 9%, η συμμετοχή των ανέργων παρουσίασε σημαντική κάμψη (2,4%), προσωρινή, όπως φαίνεται, αφού από τα στοιχεία της απογραφής 2001 η Λέρος εμφανίζεται με ποσοστό ανέργων 9,61% επί του ΟΕΠ άνω των 10 ετών, ενώ την ίδια χρονική περίοδο, το αντίστοιχο μέγεθος στο νομό Δωδεκανήσου είναι 4.88%.

2.3.1 Τομεακή και κλαδική διάρθρωση της απασχόλησης

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία (2001), στην τομεακή διάρθρωση της απασχόλησης υπερέχει ο τριτογενής τομέας (66.49%), με επόμενο, με μικρή συμμετοχή, τον δευτερογενή τομέα (12,98%), θέση την οποία κατέχει κυρίως λόγω της ζωτικότητας του κλάδου των κατασκευών. Ο πρωτογενής τομέας εμφανίζεται με πολύ μικρή

συμμετοχή (7,21%), και με μεταβαλλόμενη εξέλιξη ως προς τις προηγούμενες δεκαετίες (8,41% το 1981 και 6,34% το 1991). Είναι φανερό ότι η διόγκωση του τριτογενούς τομέα δεν οφείλεται στην ανάπτυξη του τουρισμού, όπως στα περισσότερα νησιά του νομού, στον οποίο το αντίστοιχο μέγεθος είναι 68,04% με τάσεις και προοπτική αύξησης, αλλά στην αυξημένη παροχή υπηρεσιών στο θεραπευτήριο Λέρου (Επιχειρηματικός Οδηγός Λέρου, 2005).

Τα μεγέθη του δευτερογενούς τομέα του νησιού υστερούν σημαντικά ως προς τα αντίστοιχα του νομού (23,5%), ενώ ο πρωτογενής τομέας υπερέρχει ελαφρώς των αντίστοιχων μικρών (5.69%) μεγεθών του νομού, που παρουσιάζουν τάσεις περαιτέρω μείωσης. Ο περισσότερο ανεπτυγμένος κλάδος, και στο νομό και στη περιφέρεια είναι αυτός που περιλαμβάνει τις τουριστικές δραστηριότητες, με επόμενους κλάδους αυτόν των λοιπών υπηρεσιών και των κατασκευών, ενώ στη Λέρο υπάρχει αντιστροφή στην τάξη των δύο πρώτων κλάδων.

Ομάδες ατομικών επαγγελμάτων

Τα διαθέσιμα στοιχεία για τη συμμετοχή των ομάδων ατομικών επαγγελμάτων στο σύνολο του ΟΕΠ του Δήμου Λέρου, φτάνουν μέχρι το 1991.

Από τα διαθέσιμα στοιχεία διαπιστώνεται η σημαντική παρουσία μισθωτών (68.69% το 1991, 70.69% το 2001), ενώ το 1981 το μεγαλύτερο τμήμα του ΟΕΠ (63,18%) κατατάσσεται στην κατηγορία «συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη» και οι μισθωτοί αποτελούσαν το 3,15%. Είναι προφανές ότι η εξέλιξη και αναμόρφωση της λειτουργίας του θεραπευτηρίου επηρέασε και επηρεάζει αποφασιστικά τη διάρθρωση των ασκούμενων επαγγελμάτων.

Για τη δεκαετία 1981-1991 η μεταβολή των ασκούντων επιστημονικά και ελευθέρια επαγγέλματα ακολουθεί τη μεταβολή του ΟΕΠ ενώ αισθητή είναι η μείωση των γεωργών και κτηνοτρόφων.

2.3.2 Παραγωγή

Πρωτογενής τομέας

Γεωργία

Ο πρωτογενής τομέας, δεν διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην οικονομία της Λέρου σαν κύρια απασχόληση και πηγή εισοδήματος. Αποτελεί όμως συμπληρωματική δραστηριότητα που αποσκοπεί σχεδόν αποκλειστικά στην αυτοκατανάλωση ή στην περιορισμένη τοπική κατανάλωση. Η μικρής έκτασης χρησιμοποιούμενη γεωργική γη, ιδιόκτητη κατά το μεγαλύτερο ποσοστό της μειώθηκε σημαντικά (κατά 22,5%) κατά την τελευταία εικοσαετία, όπως μειώθηκε επίσης και η μέση έκταση ανά εκμετάλλευση, ενώ αντίθετα ο αριθμός των εκμεταλλεύσεων αυξήθηκε, σαν αποτέλεσμα της κατάτμησης της γεωργικής γης.

Η δραστηριότητα ασκείται με περιορισμένα μηχανικά μέσα, οι αρδευόμενες εκτάσεις αποτελούν μόλις το 10% της χρησιμοποιούμενης γεωργικής γης αλλά κατανέμονται σε περισσότερες από τις μισές εκμεταλλεύσεις, ενώ δεν έχει αναπτυχθεί καμιά οργάνωση για τη βελτίωση των συνθηκών που θα επέτρεπαν την αύξηση της παραγωγής, την βελτιστοποίηση της ποιότητας και την επίτευξη ανταγωνιστικών τιμών για τη διάθεση των προϊόντων.

Δεν αναφέρονται τοπικές φυτικές ποικιλίες, και δεν υπάρχουν προϊόντα τυποποιημένα ή πιστοποιούμενα. Πάντως, η ποιότητα των προϊόντων που παράγονται με αυτό τον τρόπο, διατηρείται σε ικανοποιητικό επίπεδο.

Σύμφωνα με τα στοιχεία απογραφής γεωργίας 2001 της ΕΣΥΕ, οι ετήσιες καλλιέργειες καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος (70%) της γεωργικής γης, και ακολουθούν οι δενδρώδεις καλλιέργειες (17,3%) και τα αμπέλια (2%). Οι υπόλοιπες εκτάσεις είναι λιβάδια, αγραναπαύσεις και οικογενειακοί λαχανόκηποι. Οι κύριες γεωργικές περιοχές βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή της Γούρνας στα Τεμένια και στο Παρθένι, διάσπαρτες καλλιεργούμενες εκτάσεις, εμπλεκόμενες

με διάσπαρτο οικιστικό ιστό, συναντώνται στα βόρεια του Λακκιού προς την περιοχή Μύλοι – Πλάκα, και τρεις θερμοκηπιακές καλλιέργειες υπάρχουν στο Λακκί, Μύλους και περιοχή Γερμανού.

Κτηνοτροφία

Η κτηνοτροφία δεν αποτελεί κύρια απασχόληση για τους 75 περίπου κτηνοτρόφους του νησιού, ούτε συμμετέχει σημαντικά στην οικονομία του νησιού. Οι κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις είναι μικρές και δεν υπάρχουν οργανωμένες κτηνοτροφικές μονάδες, εκτός από ένα πτηνοτροφείο, με παραγωγή 1500 βρώσιμα κοτόπουλα ανά μήνα και 4500 κότες αυγοπαραγωγής.

Τα υπόλοιπα προϊόντα χρησιμοποιούνται για ίδια κατανάλωση ή περιορισμένη τοπική κατανάλωση, δεν είναι τυποποιημένα ή πιστοποιημένα, αλλά η ποιότητά τους είναι υψηλή.

Μελισσοκομία

Ιδιαίτερα σημειώνεται η μελισσοκομία, με 1500 κυψέλες και ετήσια παραγωγή περίπου 15 τόνους μέλι, εξαιρετικής ποιότητας, που διατίθεται χωρίς τυποποίηση εντός και εκτός του νησιού. Οι εκμεταλλεύσεις είναι μικρές μέχρι μεσαίες με 10 μέχρι 200 κυψέλες.

Αλιεία

Υπάρχουν συνολικά 140 σκάφη με παραγωγή περίπου 2700tn. ετησίως.

Συγκεκριμένα:

- 2 γρι-γρι που απασχολούν από 6 αλιεργάτες και έχουν ετήσια παραγωγή 150 tn./σκάφος
- 4 μηχανότρατες που απασχολούν από 3 αλιεργάτες και έχουν ετήσια παραγωγή 100 tn./σκάφος
- 15 βιντζότρατες που απασχολούν από 3 αλιεργάτες και έχουν ετήσια παραγωγή 15 tn./σκάφος

· 119 παράκτια σκάφη (δίκτυα, παραγάδια), που απασχολούν από 3 αλιεργάτες και έχουν ετήσια παραγωγή 5 tn./σκάφος

Επίσης υπάρχουν 5 μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας, με παραγωγή 1170 τόνους ετησίως.

Από τα προϊόντα της αλιείας στην τοπική αγορά διατίθεται ένα ποσοστό της τάξης του 10%, από τους ίδιους τους αλιείς ή μέσω των 7 ιχθυοπωλείων που υπάρχουν στο Λακκί και στον Άγιο Θεολόγο και ενός αυτοκινήτου (στο Παρθένι). Η υπόλοιπη παραγωγή στέλνεται με ατομική πρωτοβουλία των αλιέων και με τη μεσολάβηση μεσαζόντων (μανάβηδων) κυρίως στον Πειραιά.

Η έλλειψη οργάνωσης και συλλογικής δράσης στη διάθεση των προϊόντων της αλιείας, δυσχεραίνει τη διακίνηση, μειώνει το κέρδος του παραγωγού, και καθιστά αδύνατη την προσαρμογή στις απαιτήσεις που αποσκοπούν στην εφαρμογή κατά τη μεταφορά σύγχρονων προδιαγραφών για τη διασφάλιση της διατήρησης ποιότητας του διατιθέμενου προϊόντος και της υγείας των καταναλωτών.

Δευτερογενής τομέας

Στην κλαδική διάρθρωση της απασχόλησης, ο δευτερογενής τομέας κατέχει τη δεύτερη θέση, με ποσοστό απασχολούμενων 12,98% του ΟΕΠ άνω των 10 ετών, που οφείλεται κυρίως στον κλάδο των κατασκευών.

Εξορυκτικές δραστηριότητες αναπτύσσονται στην εγκεκριμένη Λατομική Ζώνη, στην ΒΑ πλευρά του Τσίγκουνα, όπου απασχολούνται περίπου 10 άτομα, ως μισθωτοί.

Από τις οικοδομικές άδειες που έχουν εκδοθεί διαπιστώνεται ότι η οικοδομική δραστηριότητα κατά τα 5 τελευταία έτη ακολουθεί αυξητική πορεία, πλην όμως όχι έντονη, ότι η εκτός σχεδίου και εκτός των ορίων των οικισμών οικοδόμηση καλύπτει το 20% των οικοδομικών αδειών, και ότι οι οικισμοί που οικοδομούνται περισσότερο είναι τα ΄λιντα, η Αγία Μαρίνα, το Λακκί και η Καμάρα.

Οι κατασκευές είναι κυρίως κατοικίες, σε ποσοστό περίπου 50%, ενώ σημαντικός είναι ο αριθμός των οικοδομικών αδειών για προσθήκες σε κατοικίες. Σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα είναι τα μεγέθη που αφορούν ανέγερση καταστημάτων και ειδικών κτιρίων.

Τριτογενής τομέας

Η σημαντική παρουσία του τριτογενή τομέα στην απασχόληση και στην οικονομία του νησιού οφείλεται κυρίως στις δημόσιου χαρακτήρα υπηρεσίες, και κατά δεύτερο λόγο στον τουρισμό.

Είναι γεγονός ότι επί δεκαετίες η οικονομία της Λέρου είναι άμεσα εξαρτημένη από τη λειτουργία του Κρατικού Θεραπευτηρίου Λέρου, όπου απασχολείται το μεγαλύτερο ποσοστό του Ο.Ε.Π. του τριτογενή τομέα, που ανέρχεται στο 60% περίπου του Ο.Ε.Π. του νησιού. Παράλληλα, το προϊόν μεγάλου αριθμού μονάδων του πρωτογενούς και του δευτερογενούς τομέα προορίζεται, σχεδόν αποκλειστικά, για την κάλυψη των αναγκών του θεραπευτηρίου.

Η κατάσταση αυτή θα ανατραπεί με την προγραμματισμένη σταδιακή μείωση του αριθμού των ασθενών του θεραπευτηρίου, και οι αναμενόμενες επιπτώσεις, άμεσες και σημαντικές, είναι το πιο σημαντικό και σύνθετο πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπισθεί. Ήδη, από το Π.Ε.Π. Νοτίου Αιγαίου 1994-1999, χρηματοδοτήθηκε η υλοποίηση της υποστηρικτικής δομής της Ειδικής Ολοκληρωμένης Δράσης για τη Λέρο, για την οποία Ειδική Δράση είχε συνταχθεί μελέτη που ολοκληρώθηκε τον Απρίλιο του 1996. Οι λειτουργίες – στόχοι της υποστηρικτικής δομής ήταν:

Η οργάνωση και εμπύχωση της οικονομικής δραστηριοποίησης του νησιού

Ενέργειες που αφορούν τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό και τα Προγράμματα

Επαγγελματικής Κατάρτισης

Πολιτιστικές παρεμβάσεις και προβολή του νησιού

Οργάνωση και λειτουργία ενός Κοινωνικού Συνεταιρισμού, στο πλαίσιο του ν. 2716/1999, ο οποίος λειτουργεί δραστήρια μέχρι σήμερα.

Οι Δημόσιες και Δημοτικές υπηρεσίες, που συγκεντρώνουν τους περισσότερους απασχολούμενους στον τριτογενή τομέα, βρίσκονται στο Λακκί (όπου βρίσκεται η κεντρική μονάδα του ΚΘΛ, οι υπηρεσίες του Λιμανιού, Εκπαιδευτήρια, Αστυνομία και η ΔΕΥΑΛ), στα Λέπιδα, (όπου βρίσκεται η δεύτερη μονάδα του ΚΘΛ), στην Αγία Μαρίνα και στον Πλάτανο, όπου βρίσκονται οι υπόλοιπες Δημόσιες και Δημοτικές Υπηρεσίες και εκπαιδευτήρια.

Η τουριστική κίνηση διοχετεύεται σχεδόν αποκλειστικά στα Αλιντα, στο Κριθώνι, στην Αγία Μαρίνα και στο Παντέλι, και, κατά δεύτερο λόγο, στο Βρομόλιθο, στον Ξηρόκαμπο και στο Δρυμόνα.

Από τα διαθέσιμα στοιχεία προκύπτει ότι οι Έλληνες επισκέπτες είναι σχεδόν διπλάσιοι από τους αλλοδαπούς, αλλά με μικρότερο μέσο όρο διανυκτερεύσεων, και επίσης ότι, κατά τους μήνες Ιανουάριο μέχρι Απρίλιο και Οκτώβριο μέχρι Δεκέμβριο, η κίνηση των αλλοδαπών επισκεπτών είναι πρακτικά μηδενική ενώ υπάρχει σημαντική κίνηση Ελλήνων, γεγονός που μας επιτρέπει να αναγνωρίσουμε ότι δεν πρόκειται για τουρίστες αλλά για επαγγελματίες που έχουν κυρίως σχέση με τις ιδιαίτερες δημόσιες υπηρεσίες του νησιού. Οι επισκέπτες αυτών των χρονικών περιόδων δεν κατευθύνονται στους κύριους τουριστικούς υποδοχείς του νησιού, οι οποίοι στα διαστήματα αυτά είναι πρακτικά ανενεργοί.

Όπως διαπιστώνεται, οι αφίξεις παρουσιάζουν φθίνουσα πορεία από το 1993 μέχρι το 1998 με μικρή ανάκαμψη το 1996, και θεαματική άνοδο το 1999, χωρίς όμως ανάλογη μεταβολή των διανυκτερεύσεων.

Οι εγκαταστάσεις τουριστικών καταλυμάτων που λειτουργούν στο νησί, είναι:

A. 15 Ξενοδοχειακές μονάδες, δυναμικότητας 850 κλινών, από τις οποίες 300 ανήκουν στην μοναδική Β' κατηγορίας μονάδα, ενώ οι υπόλοιπες ανήκουν σε μονάδες Γ', Δ' και Ε' κατηγορίας.

B. 32 μονάδες επιπλωμένων διαμερισμάτων, από τις οποίες 15 είναι Α', 7 είναι Β' και 10 Γ' κατηγορίας με περίπου 500 κλίνες συνολικά.

Γ. 32 μονάδες ενοικιαζόμενων δωματίων, από τις οποίες 16 είναι Α', 12 είναι Β' και 4 Γ' κατηγορίας με περίπου 400 κλίνες συνολικά.

Η μεγαλύτερη συγκέντρωση καταλυμάτων παρατηρείται, κατά σειρά, στους εξής οικισμούς: Αλιντα, Παντέλι, Κριθώνι, Λακκί, Βρομόλιθο και Ξηρόκαμπο, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό υψηλής κατηγορίας καταλυμάτων είναι εγκατεστημένα στα Αλιντα, και ακολουθούν το Λακκί και το Παντέλι.

2.4 ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΔΟΜΗ ΔΗΜΟΥ

Ο Δήμος Λέρου εντάσσεται διοικητικά στην επαρχία Καλύμνου του Νομού Δωδεκανήσου της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου. Αποτελείται από ένα Δημοτικό Διαμέρισμα, που περιλαμβάνει, σύμφωνα με τα στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε.:

τη νήσο Λέρο τις νησίδες Λέβιθα και Φαρμακονήσι, που έχουν μόνιμο πληθυσμό.

τις νησίδες Αρχάγγελος, Βελόνα, Γλάρος, Μαύρα, Μεγάλο Λιβάδι, Πηγανούσα, Πλάκα, Στρογγυλή και Τρυπητή, που δεν έχουν μόνιμο πληθυσμό.

Η Λέρος είναι το ένατο σε έκταση νησί του Νομού Δωδεκανήσου (έκταση 53 τ. χλμ. και μήκος ακτών 71 χλμ.). Είναι βραχώδες νησί με μικρές πεδινές εκτάσεις ανάμεσα στα διάφορα υψώματα. Οι ακτές του νησιού παρουσιάζουν έντονο διαμελισμό και σχηματίζουν ασφαλείς κόλπους.

Το νησί διαθέτει δύο λιμάνια, νοτιοδυτικά το Λακκί, ένα από τα μεγαλύτερα φυσικά λιμάνια της Μεσογείου, και βορειοανατολικά την Αγία Μαρίνα.

Επαρχιακές Επιτροπές που λειτουργούν με εισηγητικό και γνωμοδοτικό χαρακτήρα προς το Επαρχιακό Συμβούλιο: 1) Απόδημου Ελληνισμού 2) Αθλητισμού 3) Έργων 4) Παιδείας 5) Πολιτισμού 5) Τουρισμού 7) Ισότητας 8) Παραγωγικών Δραστηριοτήτων 9) Υγείας, Μέριμνας και Αλληλεγγύης.

2.4.1 Δημοτική Επιτροπή Τουρισμού

Το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου κατά την συνεδρίαση του στις 19 Ιανουαρίου 2007 όρισε την νέα Δημοτική Επιτροπή Τουρισμού η οποία έχει την παρακάτω σύνθεση:

Κοκκώνης Χριστόδουλος πρόεδρος

Ασβεστάς Θεόδωρος αντιπρόεδρος

ΜΕΛΗ

Καρανικόλας Δημήτριος πρόεδρος Δημοτικού Συμβουλίου

Κουμπάρος Εμμανουήλ	αντιδήμαρχος
Καστής Δημήτριος	τουριστικός πράκτορας
Καρπαθάκης Δημήτριος	επιχειρηματίας
Καρπαθάκη Άννα	έμπορος
Βορβήλης Θεολόγος	ξενοδόχος
Ρήγας Παναγιώτης	αυτοκινητιστής
Μακρής Ιωάννης	τουριστικός πράκτορας
Άγουρος Αναστάσιος	πρόεδρος Ενοικιαζομένων Δωματ.
Χατζηγηρηγορίου Νίκος	επιχειρηματίας

ΣΚΟΠΟΙ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

- Ο σχεδιασμός της Τουριστικής Ανάπτυξης της Λέρου, βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα σε συνεργασία με τον Δήμο την Ένωση των Ξενοδόχων και τους λοιπούς φορείς του τουρισμού της Λέρου
- Η αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της Λέρου
- Η επιμόρφωση των εμπλεκομένων με τον τουρισμό

ΕΚΘΕΣΗ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΕΤΟΥΣ 2007

Η προβολή της Λέρου στις μεγάλες Ευρωπαϊκές αγορές αλλά και στην Ελληνική επικράτεια συνδυάσθηκε την τουριστική περίοδο 2007 με διάφορες προωθητικές ενέργειες, οι κυριότερες των οποίων ήταν:

1. Άμεση Πληροφόρηση

Διανομή έντυπου διαφημιστικού υλικού και οπτικοακουστικού υλικού σε τουριστικές εκθέσεις, γραφεία του ΕΟΤ, συλλόγους, τουριστικούς πράκτορες, οργανωμένες ομάδες περιηγητών, επιχειρηματίες που ασχολούνται με τον τουρισμό, ημερίδες, συνέδρια, πανεπιστήμια κ.λ.π.

2. Εκδηλώσεις

Παρουσίαση της Λέρου στην έκθεση «Ελληνικός Λαϊκός Πολιτισμός» στο Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας στις 30-31 Μαρτίου και 1 Απριλίου 2007, που οργάνωσε το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Περιφερειακής Ανάπτυξης. Στην εκδήλωση συμμετείχε η ΔΕΠΟΑΠ και ο πολιτιστικός σύλλογος ΑΡΤΕΜΙΣ.

3. Οργάνωση Ημερίδας

Στις 12 Μαΐου 2007 οργανώθηκε στην Λέρο ημερίδα, σε συνεργασία με τον ΔΡΑΤΕ, με Θέμα : ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΠΕΛΑΤΩΝ. η οποία χρηματοδοτήθηκε από την Αναπτυξιακή Σύμπραξη Λέρου.

4. Συναντήσεις

- Συναντήσεις με τους Λερίους του εξωτερικού τον Ιούλιο στην Λέρο με σκοπό την ενημέρωσή τους για τις δραστηριότητες του Δήμου και της τουριστικής επιτροπής σε θέματα τουριστικής ανάπτυξης της Λέρου.
- Συνάντηση με τους Ξένους που μένουν στην Λέρο το Αύγουστο, ζητώντας την βοήθειά τους για την ζωντανή προβολή της Λέρου στα μέρη από τα οποία κατάγονται.
- Πρόγραμμα προβολής της Λέρου που πραγματοποιήθηκε με βάση τη χορηγία της Εθνικής Τράπεζας.

5. Συμμετοχή σε εκθέσεις

* ITB Βερολίνου	09-11/03/2007
* Goteborg Σουηδίας	23-25/03/2007
* Τουριστικό Πανόραμα Αθήνα	19-22/04/2007
* Philoxenia Θεσσαλονίκης	01-04/11/2007
* World Travel Market Λονδίνου	13-15/11/2007

Κατά την περίοδο 2007 η Δημοτική Επιτροπή Τουρισμού πραγματοποίησε 8 συνεδριάσεις.

Ο τουρισμός αποτελεί φαινόμενο με τεράστια οικονομική και κοινωνική σημασία σε όλες τις χώρες του κόσμου. Ειδικά για περιοχές που έχουν λίγες δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης, όπως η Λέρος, ο τουρισμός εμφανίζεται ως η πιο αξιόπιστη οικονομική προοπτική. Στην σύγχρονη εποχή δεν υπάρχει ομοιογενής παγκόσμια τουριστική κίνηση. Κάθε τουριστική αγορά αναπτύσσει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της και έχει διαφορετικό ρυθμό ανάπτυξης. Το νέο στοιχείο είναι ότι αυξάνεται συνεχώς το ενδιαφέρον για εξειδικευμένες δραστηριότητες, πέραν του μαζικού τουρισμού αναψυχής. Υπάρχει ο τουρισμός Άθλησης, ο Θρησκευτικός τουρισμός, ο Αγροτουρισμός σε συνδυασμό με την ενίσχυση των τοπικών

προϊόντων, ο Καταδυτικός τουρισμός, ο Μορφωτικός τουρισμός, ο συνεδριακός κ.λ.π.

Ο κ. Χ. Κοκκώνης επισημαίνει ότι πρέπει να μεθοδευθεί συστηματικότερη επικοινωνία με τα ΜΜΕ. Πρέπει συστηματικά να ενημερώνονται για όλες τις δραστηριότητες του Δήμου, προκειμένου να ακούγεται. Αυτή είναι μια μορφή έμμεσης διαφήμισης με σημαντικά οφέλη. Αυτό προσπάθησαν και σαν Τουριστική Επιτροπή να κάνουν σε πρώτη φάση. Πρέπει ο Δήμος σε συνεργασία με την Τουριστική Επιτροπή να ανανεώνει και να εκσυγχρονίζει συνεχώς την σελίδα στο διαδίκτυο. Η απλή ύπαρξη ιστοσελίδας δεν αρκεί.

Ενέργειες - παρεμβάσεις του Επαρχείου

Παρεμβάσεις προς την Κεντρική Διοίκηση σχετικές με τη βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών από δημόσιους οργανισμούς, επιχειρήσεις και Οργανισμούς κοινής ωφέλειας.

Έχουν γίνει έργα για την δασοπροστασία του νησιού και την αντιπλημμυρική προστασία.

Έχει γίνει διάνοιξη - ασφαλτόστρωσης μέρους της επαρχιακής οδού

Έχουν καθαριστεί οι τάφοι (Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δωδεκανήσου, 2004)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

3.1 ΓΕΝΙΚΑ

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια της πρακτικής εργασίας. Η έρευνα έγινε με ερωτηματολόγιο που διανεμήθηκε σε 520 τουρίστες του νησιού, και στους οποίους ζητήθηκε να -καταγράψουν τις εντυπώσεις τους για τη Λέρο. Τα αποτελέσματα παρουσιάζουν τα θετικά και αρνητικά στοιχεία του νησιού, από τουριστική σκοπιά και αφορούν τις κυριότερες πτυχές του τουριστικού προϊόντος όπως, η διαμονή, τα εστιατόρια, οι συγκοινωνίες, η υποδομή, το φυσικό και δομή του περιβάλλον. Η έρευνα είναι μια πλατφόρμα προβληματισμού όσον αφορά τις μελλοντικές ενέργειες τουριστικής ανάπτυξης και προβολής της Λέρου τόσο σε ιδιωτικό όσο και σε επίπεδο φορέων.

Αξίζει να σημειωθεί στο σημείο αυτό ότι στην παρούσα έρευνα που διεξάχθει είχα άμεση εμπλοκή στη διενέργεια της έρευνας κατά τη διάρκεια της πρακτικής μου άσκησης και αυτός είναι ο λόγος που παρουσιάζω αυτό το αποτέλεσμα.

3.2 ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

3.2.1 Δημογραφικά χαρακτηριστικά των τουριστών στη Λέρο

Εθνικότητα: Οι περισσότεροι επισκέπτες του νησιού είναι από την Ελλάδα (51 %) ακολουθούν επισκέπτες από Σκανδιναβία (12%), Αγγλία (10%), Ολλανδία (8%), Ιταλία (7%), Γερμανία (5%) Γαλλία (3%), άλλες εθνικότητες (4%)

Ηλικία: Το 16% των τουριστών είναι κάτω των 30 ετών, 50% από 31 έως 50 ετών, 30% από 51 έως 60 ετών, 4% 61 και άνω.

Μορφωτικό Επίπεδο: Σχεδόν τέσσερις στους δέκα (44%) είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (κολέγιο, πανεπιστήμιο, μεταπτυχιακά).

Επαγγελματική Κατάσταση: Το 85% είναι εργαζόμενοι πλήρους απασχόλησης και 15% συνταξιούχοι.

Μέσο άφιξης: Οι Έλληνες προτιμούν τη θαλάσσια οδό για τη Λέρο και μικρό ποσοστό το αεροπλάνο. Αντίθετα οι ξένοι μοιράζουν την προτίμησή τους μεταξύ πλοίων και αεροπλάνων. Περίπου στις ίδιες αναλογίες βρίσκονται και οι προτιμήσεις τους ως προς τον τρόπο αναχώρησης.

Πηγές πληροφόρησης: Διαφορετικές πηγές πληροφόρησης χρησιμοποιούν οι Έλληνες από τους ξένους τουρίστες. Οι Έλληνες ρωτούν φίλους / γνωστούς που έχουν επισκεφτεί το νησί ή ψάχνουν μόνοι τους. Οι ξένοι χρησιμοποιούν κατά σειρά το Internet, φίλους γνωστούς που έχουν επισκεφτεί το νησί, τους τουριστικούς οδηγούς και τα πρακτορεία ταξιδιών.

3.2.2 Βαθμός ικανοποίησης των τουριστών από χαρακτηριστικά και υπηρεσίες

ΒΑΘΜΟΣ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗΣ

• Συμπεριφορά - φιλικότητα ντόπιων	80
• Ιστορικά - Φυσικά αξιοθέατα	82
• Αίσθημα ασφαλείας	79
• Εστιατόρια	76
• Σχέση ποιότητας - τιμής	75
• Νυκτερινή διασκέδαση	60
• Αγορές (Shopping)	70
• Καθαριότητα. νησιού	65
• Παραλίες	60
• Σπορ - αναψυχή	40
• Παροχή πληροφοριών	25
• Ηχορύπανση	20
• Ταξί	13
• Δημόσια λεωφορεία	05

(Κλίμακα: 0-20 = απαράδεχτο, 21-40 = ανεκτή, 41-60 = μέτριο., 61-80 = καλή. . 81-100 άριστη)

3.2.3 Βαθμός ικανοποίησης των τουριστών από το κατάλυμά τους

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει το βαθμό ικανοποίησης των τουριστών από το κατάλυμα τους, ανεξάρτητα αν έμειναν σε ξενοδοχείο ή ενοικιαζόμενα διαμερίσματα

ΒΑΘΜΟΣ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗΣ	
• Προσωπικό Υποδοχής	75
• Καθαριότητα δωματίου	80
• Άνεση και εξοπλισμός δωματίου	78
• Φιλικότητα του προσωπικού	70
• Καθαριότητα κοινόχρηστων χώρων	75
• Ποιότητα πρωινού	70
• Ποιότητα & εξυπηρέτησης Εστιατόριο	72

(Κλίμακα: 0-20 = απαράδεχτο, 21-40 = ανεκτή, 41-60 = μέτρια, 61-80 = καλή, 81-100 άριστη)

3.2.4 Συμπεράσματα της έρευνας

Η ηρεμία και, μακριά από τον "Mass" τουρισμό αποτελούν τους δύο σημαντικότερους παράγοντες που έκαναν τους τουρίστες να επιλέξουν τη Λέρο ως τον τόπο των διακοπών τους:

Περίπου δυο στους τέσσερις τουρίστες έχει ξαναέρθει στο νησί στο παρελθόν.

Τέσσερα στους δέκα έμειναν σε ξενοδοχείο και οι υπόλοιποι σε ενοικιαζόμενα διαμερίσματα, με εξαίρεση ένα, μικρό ποσοστό (5%) που έμεινε σε σπίτια συγγενών και φίλων.

• Η συμπεριφορά και η φιλικότητα των ντόπιων, τα ιστορικά - φυσικά αξιοθέατα, του νησιού και το αίσθημα ασφάλειας είναι τα χαρακτηριστικά που συγκεντρώνουν μεγάλο βαθμό ικανοποίησης. Αντίθετα η τοπική κοινωνία και τα ταξί έχουν σημαντικό χαμηλό βαθμό ικανοποίησης.

Ένα σημείο στο οποίο πρέπει να σταθεί κανείς είναι η πρόσβαση στο νησί, η οποία φαίνεται να πάσχει. Οι επισκέπτες δεν ήταν καθόλου ικανοποιημένοι από την κατάσταση των πλοίων (πολλές ώρες παλιά πλοία και πολύ ακριβά). Η πρόσβαση στο νησί με τα αεροπλάνα κρίνεται ικανοποιητική πλην όμως ο αριθμός των πτήσεων είναι περιορισμένος.

Όσον αφορά την εικόνα της Λέρου παρατηρείται από τη σχετική βαθμολογία ότι το νησί αντιμετωπίζει πρόβλημα, όσον αφορά τους καινούργιους τουρίστες αφού διαπίστωσαν σε μεγάλο ποσοστό ότι το νησί ήταν καλύτερο από ότι τους είχαν περιγράψει ή είχαν φανταστεί, το οποίο σημαίνει ότι δεν υπάρχει, καλή διαφήμιση και πληροφόρηση για το νησί.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Διαμόρφωση χώρου και ανακαίνιση όλων των εκδοτηρίων (ελαιοχρωματισμός κλπ) στο λιμάνι της Αγ. Μαρίνας. Τοποθέτηση τεσσάρων πάγκων για την αναμονή των επιβατών και ενός καλαίσθητου σκέπαστρου για την βροχή ή τον ήλιο.

Κατασκευή δύο τουαλετών ή τοποθέτηση δύο χημικών WC, για την εξυπηρέτηση των παραθεριστών στο λιμάνι της Αγ. Μαρίνας. Η έλλειψη τους αποτελεί δυσφήμιση για το νησί.

Κατασκευή - τοποθέτηση ενός γκισέ (πάγκου) στο Αεροδρόμιο μας, όπου με ευθύνη μας θα διανέμονται διαφημιστικά φυλλάδια και τουριστικά έντυπα στους επισκέπτες.

Διαμόρφωση πάρκινγκ στην Αγ. Μαρίνα και του δρόμου μπροστά από την Επιχείρηση Κοντού, πινακίδες απαγορευτικές και ενημερωτικές - που κάλλιστα μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εναλλακτική λύση για την κυκλοφορία των τροχοφόρων.

Διαγραμμίσεις για την στάθμευση των τροχοφόρων στα δύο λιμάνια του νησιού μας.

Ελαιοχρωματισμός - ανακαίνιση του Γραφείου ΕΛΤΑ στο Λακκί, που δείχνει εικόνα εγκατάλειψης, λόγω έλλειψης κονδυλίων. Το οίκημα είναι δημοτικό και με τρία ημερομίσθια ενός συνεργείου θα αλλάξει όψη.

Άμεση κατασκευή και τοποθέτηση ενδεικτικών και ενημερωτικών πινακίδων σε οικισμούς κλπ για τους παραθεριστές, οι οποίοι δεν γνωρίζουν που κατευθύνονται, με αποτέλεσμα να δυσφημείται το νησί μας.

Άμεση εξεύρεση ενός χώρου (αποθήκης) στο οποίο θα συγκεντρώνονται όλα τα διαφημιστικά έντυπα που υπάρχουν στον

Δήμο και τα οποία σήμερα είναι διασκορπισμένα από εδώ και εκεί, κατεστραμμένα και κανείς δεν γνωρίζει τι υπάρχει.

Με τις παραπάνω προτάσεις θα βελτιωθεί η αισθητική του νησιού και θα καταστεί περισσότερο προσιτό στους επισκέπτες αλλά και στους ντόπιους. Η διαμόρφωση των χώρων του νησιού θα βελτιώσει την ποιότητα των παρεχομένων τουριστικών υπηρεσιών.

Παράλληλα, για να βελτιωθεί η ικανοποίηση των τουριστών από το κατάλυμα τους, ανεξάρτητα αν έμειναν σε ξενοδοχείο ή ενοικιαζόμενα διαμερίσματα θα πρέπει να βελτιωθεί η ποιότητα εξυπηρέτηση στα εστιατόρια, το πρωινό, να φροντίζουν για την καθαριότητα του χώρου και να επανδρωθούν τα δωμάτια με πιο σύγχρονο εξοπλισμό. Επιπλέον, θα πρέπει να γίνουν επιμορφωτικά σεμινάρια στους εργαζόμενους στα τουριστικά καταλύματα- εστιατόρια για την καλύτερη εξυπηρέτηση των τουριστών

Με τις ανωτέρω ενέργειες θα βελτιωθεί η ποιότητα των παρεχομενων τουριστικών υπηρεσιών στο νησί. Επιπλέον, με την αναβάθμιση των τουριστικών υποδομών, ενισχύεται η προβολή του νησιού ως τουριστικού προορισμού με στήριξη των διαφημιστικών ενεργειών στοχεύοντας στην ενίσχυση της παρουσίας του νησιού στις αγορές, ενώ ακόμη προωθείται και η συμμετοχή σε ειδικές εκθέσεις του εξωτερικού και στο εσωτερικό της χώρας. Το μέλλον του τουρισμού στο νησί εξαρτάται, πέραν των μνημείων και της φυσικής ομορφιάς που διαθέτει, και από τη βελτίωση της ποιότητας των υποδομών και των προσφερόμενων υπηρεσιών. Γι' αυτό και βασικός στόχος, λοιπόν, είναι η περαιτέρω ενίσχυση των υποδομών τουρισμού, όπως η κατασκευή-βελτίωση οδικών δικτύων, που θα συμβάλει στην άρση της απομόνωσης πολλών περιοχών και θα τονώσει την τουριστική κίνηση στο νησί.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου και τα αποτελέσματά τους, δίνουν σαφή σημεία δράσης. Καταρχήν εφόσον η μεγάλη πλειοψηφία είδε το νησί θετικά, διαπιστώνεται ότι το υπάρχον προϊόν έχει καλές προδιαγραφές και προοπτικές για μελλοντική ενασχόληση με το τουριστικό φαινόμενο. Κατόπιν η συγκριτική ανάλυση των διαφόρων υπηρεσιών δείχνει ότι το νησί πρέπει να παραμένει αλλά και να διαφημιστεί σαν ένας τόπος ήσυχος, με καθαρές παραλίες και φυσικό περιβάλλον με φιλόξενους κατοίκους.

Από την ανάλυση των στοιχείων στο κομμάτι του κύκλου τουριστικής ζωής της Λέρου, διαπιστώθηκε ότι το νησί είναι εγκλωβισμένο εδώ και χρόνια στο πρώτο στάδιο, δηλαδή διατηρείται μια μόνιμη υποτουριστική φάση. Δεδομένου ότι το προϊόν είναι καλό όπως διαπιστώθηκε από την έρευνα το πρόβλημα φαίνεται να υφίσταται στην προώθηση του τόπου. Κρίνεται λοιπόν σκόπιμο το νησί να παρουσιαστεί στην τουριστική αγορά με ένα σλόγκαν που να το αντιπροσωπεύει και να προωθηθεί μέσω των αφιερωμάτων στα περιοδικά, στις εκθέσεις και όπου αλλού κάνει διαφήμιση. Το σλόγκαν αυτό πρέπει να είναι αληθές (ώστε να μην απογοητεύσει τον τουρίστα που θα έλθει). Έτσι θα λυθεί το πρόβλημα της εικόνας που διαπιστώθηκε, και το νησί θα μπορέσει να εντυπωθεί και να ξεχωρίσει στη συνείδηση του τουρίστα. Μια καλή συμβουλή σχετικά με το σλόγκαν είναι αυτό να διατηρηθεί για πολλά χρόνια και να περιλαμβάνει σε λίγες κουβέντες ότι μήνυμα θέλουν να περάσουν οι τουριστικοί ιθύνοντες του τόπου.

Συμβολή ΟΤΑ στην προώθηση του Τουρισμού.

Η μέχρι σήμερα εμπειρία έχει δείξει ότι η Τοπική Αυτοδιοίκηση (Τ. Α.) δημιουργεί τις υποδομές για τις ειδικές μορφές τουρισμού, οι οποίες μπορούν να είναι κερδοφόρες ή τουλάχιστον αυτοσυντηρούμενες. Για παράδειγμα, με τη δημιουργία ενός δικτύου μονοπατιών για τον περιπατητικό τουρισμό και τη δημιουργία περίπτερων πληροφόρησης

για τους επισκέπτες, στα οποία να πωλούνται χάρτες ή αναμνηστικά της περιοχής.

Οι τομείς όμως που η Τοπική Αυτοδιοίκηση (Τ. Α.) έχει σημαντικό πλεονέκτημα και είναι απαραίτητοι για την τουριστική ανάπτυξη είναι η σύνδεση τουρισμού και πολιτισμού και η τουριστική προβολή. Ο τοπικός, εξάλλου, πολιτισμός είναι βασικό στοιχείο αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος και είναι δύσκολο και οικονομικά ανέφικτο, εκτός των πολύ μεγάλων επιχειρήσεων, να προσφέρουν πολιτιστικά προϊόντα κάποιας ποιότητας στους επισκέπτες.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση (Τ. Α.) αντίθετα με τη σχέση που έχει με τους φορείς που αγωνίζονται να διασώσουν τον τοπικό πολιτισμό, τους ενισχύει συνήθως και οικονομικά. Μπορεί να συντονίσει την παραγωγή πολιτιστικών αγαθών και τη σχέση των φορέων με τους τοπικούς επιχειρηματίες.

Με αυτό τον τρόπο συμβάλει η Τοπική Αυτοδιοίκηση και κάνει τους φορείς πιο βιώσιμους οικονομικά αλλά και εξασφαλίζει σε ομάδες νέων ένα συμπληρωματικό εισόδημα. Εκεί, όμως που η Τοπική Αυτοδιοίκηση (Τ. Α.) μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο, και που και η ιδιωτική πρωτοβουλία μπορεί να της ζητήσει να συμμετάσχει, είναι ο τομέας της προβολής του τουρισμού.

Μόνο η Τοπική Αυτοδιοίκηση (Τ. Α.) μπορεί να προβάλλει συνολικά μια περιοχή ως τουριστικό προορισμό. Στο τομέα αυτό ο ρόλος της μπορεί να είναι συντονιστικός, πείθοντας τους τουριστικούς επιχειρηματίες για την ανάγκη συνεργασίας μεταξύ τους αλλά και για την οικονομία που γίνεται με τη συντονισμένη δράση προβολής, Αλλά και πέρα από το συντονισμό μπορεί καλύτερα από κάθε άλλον να εκπροσωπήσει την περιοχή σε τουριστικές εκθέσεις.

Βασική αρχή της πολιτικής για την προβολή πρέπει να είναι η συμμετοχή των τουριστικών επιχειρηματιών τόσο στο κόστος όσο και στις αποφάσεις και στη διαχείριση πόρων. Η συνεργασία των τουριστικών φορέων και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Τ. Α.) είναι αναγκαία για τη τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής και πρέπει να βασίζεται στην ειλικρίνεια, στην ισοτιμία και στις ξεκάθαρες συνεννοήσεις.

Πέρα όμως από την προβολή, η Τοπική Αυτοδιοίκηση (Τ. Α.) μπορεί να βοηθήσει την τουριστική οικονομία υποδεικνύοντας νέους τομείς τουριστικής ανάπτυξης και ενδεχομένως χρηματοδοτώντας τις σχετικές μελέτες. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι στο Δήμο Λέρου υπάρχει και δημοτική Επιτροπή τουρισμού η οποία προωθεί το νησί ως τουριστικό προορισμό. Η τουριστική επιτροπή σε συνεργασία με άλλους τοπικούς φορείς αλλά και με το δήμο συμβάλλει καταλυτικά στην επίλυση των προβλημάτων του νησιού (όπως τα παλαιά εκδοτήρια στο λιμάνι της Αγίας Μαρίνας, η ανυπαρξία ενδεικτικών και ενημερωτικών πινακιδίων σε οικισμούς κ.α) (Πρακτικά Δημοτικής Επιτροπής Τουρισμού, 2007), αλλά και συμμετέχει ενεργά σε Διεθνείς Εκθέσεις για την περαιτέρω προώθηση του νησιού.

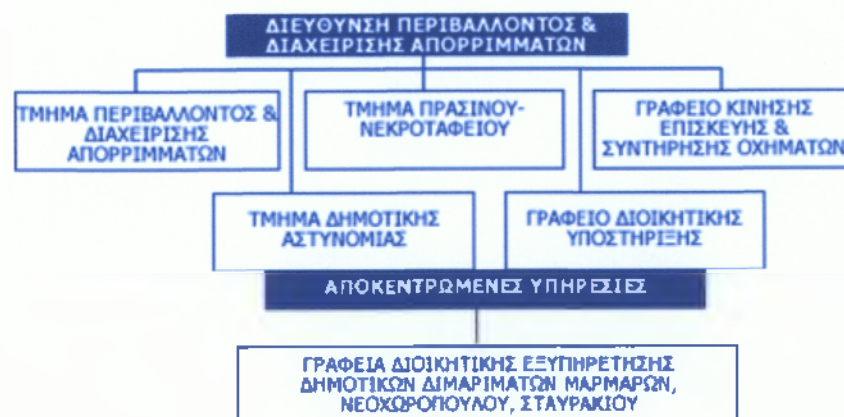
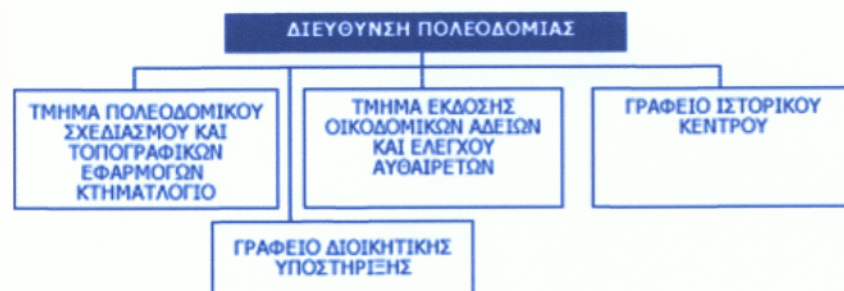
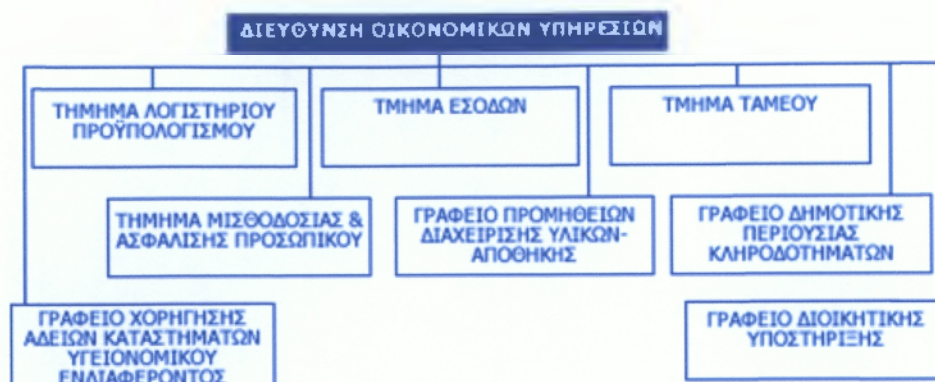
Σε ότι αφορά την Τοπική Αυτοδιοίκηση και το ρόλο της στην ανάπτυξη της τουριστικής πολιτικής στο νησί της Λέρου, θεωρώ ότι συμβάλλει θετικά. Πέρα από την πραγματοποίηση της έρευνας στην οποία αναφερθήκαμε παραπάνω, ο Δήμος προσπαθεί και αναπτύσσει σημαντικές πρωτοβουλίες με στόχο τη βελτίωση του τουριστικού προϊόντος της περιοχής του. Πρωτοβουλίες που οφείλει να συνεχίσει ακόμη πιο συστηματικά και οργανωμένα.

Στη συνέχεια αναφέρονται ενδεικτικά ορισμένες από τις πρωτοβουλίες που έχει αναπτύξει ο Δήμος Λέρου και συμβάλουν στην ανάπτυξη του τουρισμού στο νησί.

- Διοργανώνει εκδηλώσεις πολιτιστικού περιεχομένου οι οποίες προσελκύουν και αρκετούς επισκέπτες όπως οι «Μέρες Μ΄νημης και Δημοκρατίας».
- Λαμβάνει μέρος στα Πολιτιστικά Συμπόσια που διοργανώνει η Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών.
- Έχει χρηματοδοτήσει την παραγωγή τουριστικού ντοκυμαντέρ από τον Σύλλογο Νέων της Λέρου.
- Έχει διοργανώσει – σε συνεργασία με τους επαγγελματίες του νησιού – ημερίδες για την ποιοτική αναβάθμιση των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών.

- Συμμετέχει – σε συνεργασία με τους φορείς του νησιού – σε τουριστικές εκθέσεις όπως το Τουριστικό Πανόραμα και Φιλοξένια.

Συνολικά, πιστεύω ότι ο Δήμος Λέρου, μέσα και από την Δημοτική Επιτροπή Τουρισμού που έχει συστήσει, έχει συμβάλει – στο μέτρο του δυνατού – στη διαμόρφωση τουριστικής πολιτικής στο νησί.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΥ ΛΕΡΟΥ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

- 1) Παρουσίαση σε ντοκιμαντέρ που προβάλλει τη Λέρο ως τουριστικό προορισμό σε παγκόσμια προβολή.
- 2) Παίρνει μέρος σε ημερίδες για την τουριστική εκπαίδευση και την ποιοτική εξυπηρέτηση πελατών.
- 3) Παρουσία δήμου σε εκδηλώσεις ελληνικού λαϊκού πολιτισμού
- 4) Πραγματοποίηση εκδηλώσεων " Μέρες μνήμης και Δημοκρατίας "
- 5) Προβάλλει το νησί σε μεγάλες εκθέσεις (π.χ Φιλοξένια , τουριστικό πανόραμα , κ.τ.λ.)
- 6) Εμπλέκεται με τουριστικά συμπόσια που διοργανώνει η στέγη γραμμάτων και τεχνών
- 7) Κάνει βήματα για την ευρωπαϊκή πορεία του νησιού για προσέλκυση χρηματοδοτήσεων (π.χ. ταξίδι δημάρχου στο Στρασβούργο στο Συμβούλιο της Ευρώπης)
- 8) Συμμετέχει σε προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και ανακύκλωσης.
- 9) Διοργανώνει διάφορους συλλόγους και τους χρηματοδοτεί (π.χ. μοτοσυκλετιστικούς , ναυτοπρόσκοπους , σώμα ελληνικού οδηγισμού , γυναίκες χωρίς σύνορα κ.τ.λ.)
- 10) Διοργανώνει πολλές εκδηλώσεις όπως αναπαράστασης μάχης Λέρου , για την καταβύθιση του αντιτορπιλικού Βασίλισσας Όλγας, γιορτή της τράτας κ.α.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΑΤΟΜΑ ΠΟΥ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΙ ΜΕ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

1. Κατά πόσο πιστεύεται ότι ο δήμος στηρίζει την τουριστική ανάπτυξη στο
νησί

Ναι Όχι Σχετικά

Σε σύνολο ερωτηθέντων _____ απάντησαν Ναι _____ Όχι _____
Σχετικά _____ .

Συμπεράσματα Ερευνητή

2. Ο δήμος κάνει επενδύσεις πάνω στην τουριστική ανάπτυξη

Σε Πάγια στοιχεία Ιεραρχείστε

Σε ανθρώπινο δυναμικό

Σε Διαφήμιση της περιοχής

Σε σύνολο ερωτηθέντων _____ απάντησαν 1,2,3 _____ 2,1,3 _____
3,2,1 _____ .

Συμπεράσματα Ερευνητή

3. Κριτήρια επενδύσεων

Αύξηση τουριστικών κερδών Ναι Όχι

βελτίωση παρεχομένων τουριστικών υπηρεσιών Ναι Όχι

Μετεκπαιδεύσεις – Σεμινάρια Ναι Όχι

Σε σύνολο ερωτηθέντων _____ απάντησαν Ναι _____ Όχι _____
Σχετικά _____ .

Συμπεράσματα Ερευνητή

4. Έχει προοπτικές η τουριστική ανάπτυξη στο νησί

Θετικό Αρνητικό Δεν γνωρίζω

Σε σύνολο ερωτηθέντων _____ απάντησαν Θετικό _____ Αρνητικό _____
Δεν γνωρίζω _____ .

Συμπεράσματα Ερευνητή

5. Πόσα χρόνια ο δήμος επενδύει στην τουριστική ανάπτυξη

1-5 5- 10 10- άνω

Σε σύνολο ερωτηθέντων _____ απάντησαν 1-5 _____ 5-10 _____
10-άνω _____ .

Συμπεράσματα Ερευνητή

6. Αξιολογήστε με σειρά προτεραιότητας την τουριστική ανάπτυξη στη Λέρο

Φυσικό Κάλος	
Συγκοινωνιακός Κόμβος	
Πολιτιστικό υπόβαθρο	
Κίνητρα από πολιτεία	
Άλλος τουριστικός πόρος	
Κατάρτιση προσωπικού	
Άλλος τουριστικός πόρος	

Σε σύνολο ερωτηθέντων _____ απάντησαν 1,2,3,4,5,6 ----- 2,1,3,4,5,6
 ----- 3,1,2,4 ,5,6----- 4,3,2,1,5,6 ----- 5,6,4,3,2,1----- 6,5,3,4,2,1-----

Συμπεράσματα Ερευνητή

7. Για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο τουρισμό γνωρίζεται ότι ακολουθούν του κανόνες Υγιεινής και ασφάλειας και παρέχουν ποιοτικές τουριστικές υπηρεσίες

ΝΑΙ	
ΟΧΙ	

Διαθέσιμος στατισμός

Σε σύνολο ερωτηθέντων _____ απάντησαν Ναι _____ Όχι _____
 Σχετικά _____ .

Συμπεράσματα Ερευνητή

8. Απασχολείται προσωπικό στο δήμο για την τουριστική ανάπτυξη

ΝΑΙ	ΟΛΟΚΛΗΡΟ ΤΟ ΧΡΟΝΟ
	ΜΕΡΙΚΟΥΣ ΜΗΝΕΣ
ΟΧΙ	ΟΛΟΚΛΗΡΟ ΤΟ ΧΡΟΝΟ
	ΜΕΡΙΚΟΥΣ ΜΗΝΕΣ

Σε σύνολο ερωτηθέντων _____ απάντησαν Ναι _____ Όχι _____
 Σχετικά _____ .

Συμπεράσματα Ερευνητή

9. Σε ποιο στάδιο της τουριστικής ανάπτυξης βρίσκεται η περιοχή της Λέρου

A στάδιο	
B στάδιο	
Γ στάδιο	

Συμπεράσματα Ερευνητή

10. Τη θα θέλατε να αλλάξει στον τρόπο που αναπτύσσεται του τουριστικά το νησί?

Νοοτροπία εργαζομένων στους ΟΤΑ	
Νοοτροπία Δημοσίων φορέων	
Νοοτροπία επισκεπτών	
Νοοτροπία ντόπιων κατοίκων	
Άλλη επιθυμητή αλλαγή	
Τίποτα από τα παραπάνω	

Επιλογή μόνο 2 εκτός αν απαντηθεί το τελευταίο

Σε σύνολο ερωτηθέντων _____ απάντησαν 1,2 _____2,1 _____
Τελευταία ερώτηση _____

Συμπεράσματα Ερευνητή

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Eco U. (2001) “ Πως γίνεται μια διπλωματική εργασία” Αθήνα: Εκδόσεις Νήσος, σελ. 87
- Tsartas Paris, La Grèce du Tourisme de masse au tourisme alternatif, L'Harmattan, Paris 1998
- Αγγελίδης Μ., Η Χωροθέτηση του τουρισμού στην Ελλάδα, Προβλήματα Ανάπτυξης Χωροθέτησης και Περιβάλλοντος, Ημερίδα Τουρισμός και Περιβάλλον Τεχνικά Χρονικά 5/95, ΤΕΕ 1995
- Αγριαντώνης Νίκος, Φηρά-Σαντορίνης, Ανάλυση της νησιωτικής τουριστικής κοινωνίας του Αιγαίου βασισμένη σε επιτόπια έρευνα και εμπορεία, στο συλλογικό «Η νεοελληνική πόλη», Εξάντας, Αθήνα, 1989
- Δήμος Λέρου, 5/3/2007, Ορισμός Δημοτικής Επιτροπής Τουρισμού, Καταστατικό
- ΕΕΤΑΑ, 4-5/2007, «ΘΗΣΕΑΣ» Το Αναπτυξιακό πρόγραμμα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Το Περιοδικό της ΕΕΤΑΑ, τεύχος 36
- Ζαχαράτος Γεράσιμος, Package Tour, Παραγωγή και διάθεση του τουριστικού ταξιδιού, Προπομπός Αθήνα 2000
- Ζαχαράτος Γεράσιμος, Τα προβλήματα και οι προοπτικές του τουρισμού στην Ελλάδα στο «Η Ελλάδα προς το 2000-Πολιτική Κοινωνία Οικονομία Εξωτερικές Σχέσεις», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1988
- Ζαχαράτος Γεράσιμος, Τα προβλήματα και οι προοπτικές του τουρισμού στην Ελλάδα στο «Η Ελλάδα προς το 2000-Πολιτική Κοινωνία Οικονομία Εξωτερικές Σχέσεις», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1988
- Ζαχαράτος Γεράσιμος, Φύση, Λειτουργία και προβλήματα πολιτικής του ελληνικού τουρισμού, στα «Σύγχρονα Θέματα: Τουρισμός, Κοινωνικές Ταυτότητες και Χώρος», τεύχος 55 Απρίλιος, Ιούνιος 1995
- Κατοχιανού Δήμητρα, Οικονομική και χωροταξική ανάπτυξη του τουρισμού στην Ελλάδα: μια πρώτη εικόνα, στα «Σύγχρονα Θέματα:

Τουρισμός, Κοινωνικές Ταυτότητες και Χώρος», τεύχος 55 Απρίλιος, Ιούνιος 1995

Κομίλης Π., Χωρική Ανάλυση του Τουρισμού, ΚΕΠΕ Αθήνα 1986

Κοκκώσης Χάρης, Τουριστική ανάπτυξη και φέρουσα ικανότητα στα νησιά, στο συλλογικό Τουριστική Ανάπτυξη-Πολυεπιστημονικές Προσεγγίσεις, Εξάντας, Αθήνα 2000

Κολτισδόπουλος, Γ., Δ., 2000, « Τουρισμός: θεωρητική προσέγγιση», Εκδ. Έλλην

Κούση Μαρία, Τουρισμός και περιβάλλον, Η τοπική κοινωνική διαμαρτυρία στην Κρήτη στο συλλογικό «Τουριστική Ανάπτυξη-Πολυεπιστημονικές Προσεγγίσεις», Εξάντας, Αθήνα 2000

ΜΠΕΣΙΑΑ- ΒΗΚΑ Ε. 2004 «Τοπική Αυτοδιοίκηση» Τόμος 1, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2004, σελ 53-57

Παπαδάκη-Τζεδάκη Στέλλα, Ενδογενής Τουριστική Ανάπτυξη, Διαρθρωμένη ή αποδιαρθρωμένη Τοπική Ανάπτυξη; Παπαζήσης, Αθήνα 1999

Πρακτικά Δημοτικής Επιτροπής Τουρισμού, 5/3/2007, Επιστολή προς το Δήμαρχο του Νησιού

Πετράκης, Μ. (1999) 'Έρευνα μάρκετινγκ' Εκδόσεις Σταμούλης, Πρακτικά Συνεδρίου, 2006, «Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις - Τουριστική Προοπτική», Το Περιοδικό της ΕΕΤΑΑ, τεύχος 32

Σπιλάνης Γιάννης, Τουρισμός και Περιφερειακή ανάπτυξη. Η περίπτωση των νησιών του Αιγαίου, στο συλλογικό «Τουριστική Ανάπτυξη-Πολυεπιστημονικές Προσεγγίσεις», Εξάντας, Αθήνα 2000

Τσάρτας, Π., 1996, «Τουρίστες, ταξίδια, τόποι: κοινωνιολογικές προσεγγίσεις στον τουρισμό», Εξάντας

Χατζηδάκης Αλέξης, Επιπτώσεις του τουρισμού στο δομημένο περιβάλλον, ένα πλαίσιο ανάλυσης, στα «Σύγχρονα Θέματα: Τουρισμός, Κοινωνικές Ταυτότητες και Χώρος», τεύχος 55 Απρίλιος, Ιούνιος 1995

Τουριστικός Οδηγός Λέρου, Λέρος: ένα νησί για αξεπέραστες διακοπές, εκδόσεις Δήμου Λέρου

Επιχειρηματικός Οδηγός Λέρου, 2005, Αναπτυξιακή Σύμπραξη Λέρου, Ε.Κ.Τ. και Ε.Ε.

Τουρισμός, Κοινωνικές Ταυτότητες και Χώρος», τεύχος 55 Απρίλιος, Ιούνιος 1995

Κομίλης Π., Χωρική Ανάλυση του Τουρισμού, ΚΕΠΕ Αθήνα 1986

Κοκκώσης Χάρης, Τουριστική ανάπτυξη και φέρουσα ικανότητα στα νησιά, στο συλλογικό Τουριστική Ανάπτυξη-Πολυεπιστημονικές Προσεγγίσεις, Εξάντας, Αθήνα 2000

Κολτισδόπουλος, Γ., Δ., 2000, « Τουρισμός: θεωρητική προσέγγιση», Εκδ. Έλλην

Κούση Μαρία, Τουρισμός και περιβάλλον, Η τοπική κοινωνική διαμαρτυρία στην Κρήτη στο συλλογικό «Τουριστική Ανάπτυξη-Πολυεπιστημονικές Προσεγγίσεις», Εξάντας, Αθήνα 2000

ΜΠΕΣΙΑΑ- ΒΗΚΑ Ε. 2004 «Τοπική Αυτοδιοίκηση» Τόμος 1, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2004, σελ 53-57

Παπαδάκη-Τζεδάκη Στέλλα, Ενδογενής Τουριστική Ανάπτυξη, Διαρθρωμένη ή αποδιαρθρωμένη Τοπική Ανάπτυξη; Παπαζήσης, Αθήνα 1999

Πρακτικά Δημοτικής Επιτροπής Τουρισμού, 5/3/2007, Επιστολή προς το Δήμαρχο του Νησιού

Πετράκης, Μ. (1999) 'Έρευνα μάρκετινγκ' Εκδόσεις Σταμούλης,

Πρακτικά Συνεδρίου, 2006, «Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις - Τουριστική Προοπτική», Το Περιοδικό της ΕΕΤΑΑ, τεύχος 32

Σπιλάνης Γιάννης, Τουρισμός και Περιφερειακή ανάπτυξη. Η περίπτωση των νησιών του Αιγαίου, στο συλλογικό «Τουριστική Ανάπτυξη-Πολυεπιστημονικές Προσεγγίσεις», Εξάντας, Αθήνα 2000

Τσάρτας, Π., 1996, «Τουρίστες, ταξίδια, τόποι: κοινωνιολογικές προσεγγίσεις στον τουρισμό», Εξάντας

Χατζηδάκης Αλέξης, Επιπτώσεις του τουρισμού στο δομημένο περιβάλλον, ένα πλαίσιο ανάλυσης, στα «Σύγχρονα Θέματα: Τουρισμός, Κοινωνικές Ταυτότητες και Χώρος», τεύχος 55 Απρίλιος, Ιούνιος 1995

Τουριστικός Οδηγός Λέρου, Λέρος: ένα νησί για αξεπέραστες διακοπές, εκδόσεις Δήμου Λέρου

Επιχειρηματικός Οδηγός Λέρου, 2005, Αναπτυξιακή Σύμπραξη Λέρου, Ε.Κ.Τ. και Ε.Ε.

Σπυράτος, Α., 2005, Η Φερουσα Ικανοτητα Της Περιοχής Υποδοχής, ΚΕΤΑ I.N., on line available at: www.keta-ionion.gr/Files/ΦΕΡΟΥΣΑ%20ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ%20ΥΠΟΔΟΧΗΣ.doc

προσπελάστηκε 26 Φεβ. 08

Κουρτέσας, 2007, ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ: ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ on line available at: www.tour.teithe.gr/neo/files/653.doc προσπελάστηκε 26 Φεβ. 08

Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δωδεκανήσου, 2004, Απολογισμός Έργου 2003-2004, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δωδεκανήσου

Σπυράτος, Α., 2005, Η Φερουσα Ικανοτητα Της Περιοχής Υποδοχής,
ΚΕΤΑ Ι.Ν., on line available at: [www.keta-
ionion.gr/Files/ΦΕΡΟΥΣΑ%20ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ%20ΥΠΟΔΟΧΗΣ.doc](http://www.keta-
ionion.gr/Files/ΦΕΡΟΥΣΑ%20ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ%20ΥΠΟΔΟΧΗΣ.doc)

προσπελάστηκε 26 Φεβ. 08

Κουρτέσας, 2007, ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ on line available
at: www.tour.teithe.gr/neo/files/653.doc προσπελάστηκε 26 Φεβ. 08

Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δωδεκανήσου, 2004, Απολογισμός Έργου
2003-2004, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δωδεκανήσου
